

PRAŽSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA PSYCHOSOCIÁLNÍCH STUDIÍ

**SMYSL PRIMÁRNÍ PREVENCE
SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ
NA DRUHÉM STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY
DIPLOMOVÁ PRÁCE**

BC. ANETA ZÁPOTOCKÁ

Vedoucí práce: Mgr. Antonín Klecanda

2013

PRAGUE COLLEGE OF PSYCHOSOCIAL STUDIES

**MEANING OF THE PRIMARY PREVENTION OF THE
SOCIALLY PATHOLOGICAL PHENOMENON AT THE
SECOND LEVEL OF THE ELEMENTARY SCHOOL**

DIPLOMA THESIS

BC. ANETA ZÁPOTOCKÁ

The Diploma Thesis Work Supervisor:

Mgr. Antonín Klecanda

2013

Anotace:

Tato diplomová práce se zabývá smyslem primárních prevencí na základních školách. Téma je zúženo na žáky druhého stupně základních škol. První část práce se zaměřuje na seznámení se základními pojmy primární prevence a jejími formami. Autorka nás seznamuje s vybranými programy primárních prevencí a jejich podrobným průběhem. Věnuje se práci lektorů a jednotlivým lektorským dovednostem. V praktické části se autorka zabývá vlivem primárně preventivních programů u žáků druhého stupně základní školy. Zaměřuje se na žáky, které ve své třídě měli minimálně dva roky program primární prevence. V této části se dozvídáme, jaký vliv mají jednotlivé programy na třídní kolektiv. V závěru praktické části poukazuje na možnosti využití poznatků z šetření.

Klíčová slova:

Lektor, efektivita, preventivní program, primární prevence, sekundární prevence, skupina, škola, terciární prevence, žák.

Abstract:

This diploma thesis deals with the meaning of primary preventions at elementary schools. The subject is narrowed down to the schoolchildren of the second level of elementary schools. The first part of this thesis aims to inform with the basic terms of the primary prevention and its forms. Author acquaints us with chosen primary prevention programs and their detailed course. She pursues work of teachers and individual teacher's skills. In the practical part of this thesis author deals with the impact of primary prevention programs of schoolchildren at the second level of the elementary school. She aims to schoolchildren, which have had the primary prevention program for the minimum of two years. In this part we find out what impact the particular programs have on the class group. In conclusion of the practical part she points to the possibilities of the information use of this study.

Keywords:

Teacher, effectivity, prevention program, primary prevention, secondary prevention, group, school, tertiary prevention, schoolchild (pupil).

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto písemnou práci k diplomové zkoušce zpracovala samostatně a cituji v ní veškeré prameny, které jsem použila.

V Praze, dne: 1. 8. 2013

.....

podpis studenta

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce Mgr. Antonínu Klecandovi za odborné vedení a připomínky k dané problematice. Rovněž děkuji Doc. PhDr. Karlovu Balcarovi, CSc. za odborné konzultace k výzkumné části práce.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1. Objasnění pojmů	10
2. Prevence.....	12
3. Druhy a formy primární prevence.....	14
3.1 Primární prevence	14
3.2 Sekundární prevence.....	15
3.3 Terciární prevence.....	16
3.4 Specifická a nespecifická primární prevence	16
4. Typy programů primární prevence	19
5. Cíle primární prevence	24
6. Sestavení preventivních programů	26
6.1 Zásady efektivní prevence.....	26
6.2 Formy primární prevence.....	28
6.3 Cílová skupina.....	30
6.4 Lektor primární prevence.....	32
6.5 Průběh programu	36
7. Výzkumná část	40
7.1 Cíl výzkumu	40
7.2 Hypotézy	41
7.3 Charakteristika výzkumného vzorku	41
7.4 Metoda výzkumu.....	42
7.5 Výsledky výzkumu	43
7.6 Závěr výzkumu	66
ZÁVĚR	68
SEZNAM LITERATURY	69
PŘÍLOHY.....	74

ÚVOD

Ve své práci se zaměřuji na primární prevence sociálně patologických jevů na základních školách. Primární prevence na základních školách mě zajímá již několik let. Pracuji na pozici lektora primárních prevencí sociálně patologických jevů. Specializující se na druhý stupeň základních škol. Měla jsem možnost poznat žáky základních škol Prahy 14. Přesněji oblast nazývanou Černý most. V průběhu své lektorské praxe jsem se setkala ve svém okolí s podněty k tématu primární prevence. Nejčastější téma, které odborníky kolem mě zajímalo, byl vliv programů primárních prevencí na samotné žáky a jejich třídní kolektiv. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla zaměřit téma diplomové práce tímto směrem. V zájmu každého dítěte je vzdělávat se v přirozeném a přátelském prostředí. Pomocí pravidelných programů primární prevence se lektoři snaží těchto cílů dosáhnout.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretickou část této práce jsem rozčlenila do několika kapitol. Zaměřuji se na primární prevenci a její formy. Tyto formy jsou zde podrobně popsány a je zde vysvětleno, čím se mezi sebou odlišují. V této práci se také zabývám rozdílem mezi primární, sekundární a terciární prevencí. Jsou zde podrobně popsány vybrané preventivní programy, u kterých jsou uvedeny konkrétní tematické okruhy. Dále se zabývám sestavením preventivního programu, kde se věnuji zásadám efektivní prevence a průběhu programu. Na závěr teoretické části se věnuji lektorské práci. V této kapitole píší o lektorských dovednostech a jejich osobních předpokladech. Považuji osobnost lektora za jeden z důležitých faktorů účinnosti preventivního působení.

Praktickou část jsem věnovala výzkumnému šetření zaměřenému na vliv primárně preventivních programů na žáky základních škol. Cílovou skupinu jsem zúžila na žáky druhého stupně základní školy

Prahy 14. Cílovou skupinu jsem vybrala z důvodu své působnosti na těchto školách v roli lektora primární prevence. Výzkumné šetření probíhalo formou metody dotazníků. Vybrala jsem třídy, kde probíhaly minimálně dva roky programy primární prevence. Žáci vyplňovali dotazníky anonymně za mé přítomnosti a třídního pedagoga. Výsledky dotazníku jsem pomocí tabulek a grafů zpracovala v kapitole Výsledky výzkumu. V závěru praktické části shrnuji své poznatky a výsledky předem stanovených hypotéz. Data byla sebrána na základních školách Prahy 14. Proto nelze výsledky šetření interpretovat na celou Českou republiku.

1. Objasnění pojmů

Metodika

Cesta, soubor, systém postupných kroků vedoucích k standardnímu výsledku; též pracovní postup, který vede k řešení problémů (MEDLÍKOVÁ, 2010, s. 146).

Nauka o metodě vyučování (ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AV, 2005).

Postup, jímž se dosáhne určitým počtem kroků určitý cíl (GEIST, 1992, s. 218).

Prevence

Soubor opatření, jimiž se předchází sociálnímu selhání, a to zejména těm typům selhání, které ohrožují základní hodnoty společnosti (MATOUŠEK, 2008).

Podle všeobecného pojetí znamená prevence předcházení, zamezení vzniku nemoci nebo nežádoucího jevu (KOLEKTIV AUTORŮ, 2007).

Představuje souhrn opatření, jejichž cílem je předcházet vzniku mentálních, fyzických, či smyslových poruch nebo zamezit trvalému funkčnímu omezení nebo postižení (VYSOKAJOVÁ, 2000).

Primární

Prvotní, základní, hlavní funkce, pohnutky, znaky (ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ, 2005, s. 307).

Primární prevence

Primární prevencí v nejširším pojetí lze nazvat všechny aktivity a činy, které mají za cíl změnit názory, postoje a chování lidí tak,

aby u nich nedošlo ke vzniku daného nežádoucího jevu (vzniku závislosti na návykových látkách, kriminálního chování, rasismu, atd.) (KOLEKTIV AUTORŮ, 2007).

Předcházet vzniku určitého jevu tím, že eliminujeme působení vyvolávajících faktorů (SLOWÍK, 2007).

Program

Předem stanovený obsah a postup (ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AV, 2005, s. 310).

Socializace

Začlenění do společnosti, počínaje rodinou přes školu a další rozličná prostředí (PEŠOVÁ, ŠAMALÍK, 2006, s. 145).

Jedinec se stává schopný sociálně žít v příslušné společnosti (GEIST, 1992).

Sociálně patologický jev

Sociální patologie jako pojem zahrnuje nezdravé, nenormální, obecně nežádoucí společenské jevy, společensky nebezpečné, negativně sankcionované formy deviantního chování, ale hlavně označuje disciplínu zkoumající jejich vznik a existenci (POKORNÝ, 2003).

Mezi nejčastější projevy sociálně patologického chování patří záškoláctví, agrese a šikana, delikvence mladistvých a kriminalita mládeže, zneužívání návykových látek.

2. Prevence

Základní normou upravující prevenci ve školské legislativě je zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (ŠKOLSKÝ ZÁKON, 2004). Tento zákon upravuje vzdělání a výchovu ve školách a školských zařízeních. Stanovuje podmínky, za kterých se vzdělání uskutečňuje.

Obecné cíle prevence:

- Rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi pro osobní a občanský život.
- Získávání všeobecného vzdělání nebo všeobecného a zdravotního vzdělání.
- Pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti.
- Utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého.
- Získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví (MARÁDOVÁ, 2007).

Podle ILLES, 2002 by se měla prevence řídit těmito zásadami:

- Mít porozumění – mít pochopení pro náročnosti situace. Chápat silný tlak, pod kterým může klient být.
- Rozhodnost – jako odborník nemohu klientovi doporučit nebezpečné aktivity.
- Podpora – pomůžeme najít cestu, jak říct ne.
- Sebekritika – je důležité uvědomit si, jak mé chování ovlivňuje ostatní lidi.

Mezi základy prevence patří oblast poradenství. Pro děti a dospívající je velmi rozmanitá. Zahrnuje různé vývojové fáze, od časného dětství až po ranou dospělost. Žáci mohou navštěvovat především pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálněpedagogická centra. V těchto službách jsou vyškolení specialisté na danou problematiku (PEŠOVÁ, ŠAMALÍK, 2006).

3. Druhy a formy primární prevence

Tato kapitola se zaměřuje na základní pojmy v oblasti prevence sociálně patologických jevů, a to zejména v primární prevenci, které se celá práce dotýká nejhluběji. V této kapitole se zabývám dvojitým rozdělením primárních prevencí. Podle preventivních aktivit jsou rozdělovány podle toho, na koho, kdy a jak jsou zaměřené, ty rozdělujeme na specifickou a nespecifickou primární prevence. Druhé rozlišení máme podle fáze rizikového jevu na primární, sekundární, terciární.

Mezi základní oblasti prevence považujeme přednáškovou činnost zaměřenou na určité téma, poradenskou činnost, tísňové volání, kulturně výchovné akce pro veřejnost, vydávání informačních materiálů, zvyšování pochůzkové činnosti, poradenská místa pro veřejnost (KOLEKTIV AUTORŮ, 2002).

3.1 Primární prevence

Primární prevencí v nejširším pojetí lze nazvat všechny aktivity a činy, které mají za cíl změnit názory, postoje a chování lidí tak, aby u nich nedošlo ke vzniku daného nežádoucího jevu (KOLEKTIV AUTORŮ, 2007).

Je souhrn opatření, která jsou zaměřena na zabránění vzniku události a úrazu. Primární prevence je soustředěna na populaci jako celek nebo na vybrané skupiny uvnitř populace, tzv. cílové skupiny.

Základním principem strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školství je výchova žáků ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a zachování integrity osobnosti. Cílem a funkcí primární prevence je zabránit výskytu

rizikového chování, nebo co nejvíce omezit škody působené jejich výskytem mezi žáky.

3.2 Sekundární prevence

Za sekundární prevenci můžeme považovat předcházení vzniku a rozvoji sociálního patologického jevu u osob, které už mají s jevem zkušenost. Cílem je třeba to, aby se mladý člověk experimentující např. s drogou neocitl ve stavu závislosti se všemi negativními důsledky, které s sebou závislost nese. Dokonce i v případě, kdy už závislost propukla, můžeme sekundární prevenci uplatnit, a to pomocí léčby, pobytů a podobně.

Smyslem sekundární prevence je tedy ochránit reálně ohrožené osoby před vlivem negativního jevu, který se objevil (SLOWÍK, 2007).

Sekundárně preventivní aktivity mají co nejvíce zabránit zdravotním, psychickým, sociálním i ekonomickým škodám. Mezi nejčastější aktivity z oblasti sekundární prevence patří informovanost o nejméně poškozujícím způsobu braní návykových látek. Minimalizace nebezpečí při inhalaci rozpouštědel. Výměnné programy jehel a stříkaček. Kontaktní zařízení nebo streetwork, služby zdravotní, sociální, psychologické.

Do tohoto druhu prevence v rámci resortu školství patří střediska výchovné péče. Tato střediska jsou součástí vybraných diagnostických ústavů a výchovných ústavů. Činnost je definovaná § 16 až 17 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Mají za úkol napomoci při předcházení vzniku a rozvoje negativních projevů chování dítěte nebo narušení jeho zdravého vývoje, zmírňovat nebo odstraňovat příčiny nebo důsledky již vzniklých poruch chování. Střediska nabízejí a poskytují všestranně preventivní výchovnou péči a psychologickou pomoc dětem a mládeži s rizikem či s projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji a dětem a mládeži propuštěným z ústavní výchovy

při jejich integraci do společnosti. Dále poskytují konzultace, odborné informace a pomoc zákonným zástupcům, pedagogickým pracovníkům škol a školských zařízení v oblasti výchovy a vzdělávání žáků s rizikem či s projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji (MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2009).

3.3 Terciární prevence

Chceme zamezit následujícímu zhoršování stavu jedinců, u kterých patologický jev už působí. Terciární prevence se snaží předejít vážnému nebo trvalému zdravotnímu či sociálnímu poškození, které může vzniknout například u osob užívající drogy (SLOWÍK, 2007).

Snaží se zabránit relapsu a zároveň usnadnit návrat do reálného života. Spočívá především v poradenství a resocializaci, tzn. pomoci nasměrovat závislého či problémového jedince (po výkonu trestu, léčení, apod.) k novým životním hodnotám (rodina, práce, aktivně-pozitivní využití volného času apod.) a životu bez patologie a závislosti.

V terciární prevenci jsou častým řešením pobytová zařízení. Ve většině případů dochází k nedobrovolným pobytům. Nedobrovolný pobyt může nařídit soud.

3.4 Specifická a nespecifická primární prevence

V rámci primární prevence se rozlišuje specifická a nespecifická primární prevence.

Nespecifickou primární prevencí rozumíme takové aktivity, které podporují zdravý životní styl, které ale nemají přímou souvislost s užíváním návykových látek. Jedná se o aktivity, které napomáhají snižovat riziko vzniku a rozvoje sociálně patologických forem

chování. Patří sem zájmové kroužky (např. kroužky při školách a školských zařízeních či lidových školách umění), dále jsou to například sportovní aktivity, programy zaměřené na zlepšení životního stylu apod. (SANANIM, 2013).

Nespecifickou primární prevencí se rozumí aktivity, které tvoří nedílnou součást primární prevence a jejímž obsahem jsou všechny metody a přístupy umožňující rozvoj harmonické osobnosti. Tyto aktivity by byly poskytovány i tehdy, pokud by se nevyskytovaly problémy se sociálně patologickými jevy. Poskytují je sdružení zabývající se preventivními programy. Tato sdružení musejí být akreditována u ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Specifickou primární prevencí rozumíme takové aktivity, které se zaměřují přímo na určitou formu sociálně-patologického chování. Zaměřují se a snaží tak řešit způsob, jak předcházet výskytu určité specifické formy takového patologického chování.

Specifická primární prevence je systém aktivit a služeb jedincům, u nichž lze v případě jejich absence předpokládat další negativní vývoj (MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2007).

Specifické primárněpreventivní programy jsou programy, které se explicitně zaměřují na určité cílové skupiny a snaží se hledat způsoby, jak předcházet vzniku a rozvoji rizikových projevů chování.

Specifická primární prevence se dělí na tři typy:

- a) Selektivní – zaměřuje se na skupinu osob, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a vývoj různých forem rizikového chování. Jsou více ohrožené než jiné skupiny lidí, například vystavením zvýšenému působení rizikových faktorů.
- b) Všeobecná – zaměřuje se na běžnou populaci dětí a mládeže bez rozdělování na méně a více rizikové skupiny. Zohledňuje pouze

jejich věkové složení a případná specifika daná sociálními nebo jinými faktory.

- c) Indikovaná – zaměřuje se na jedince, kteří jsou vystaveni působení výrazně rizikových faktorů, případně u kterých se již vyskytly projevy rizikového chování. Snaha je zde podchytit problém co nejdříve, správně posoudit a vyhodnotit potřebnost specifických intervencí a neprodleně tyto intervence zahájit. Jedná se o práci s populací s výrazně zvýšeným rizikem výskytu či počínajícími projevy rizikového chování (KOLEKTIV AUTORŮ, 2010).

4. Typy programů primární prevence

V této kapitole jsem podrobně rozpracovala jednotlivé programy primární prevence, které jsou sestavovány na míru žákům jednotlivých tříd. U jednotlivých programů se zabývám vysvětlením, co znamená program, na co se zaměřuje, jak vypadá v praxi, a konkrétními příklady technik. Některé z těchto programů jsem zapracovala do své výzkumné části.

Obecné zásady pro zpracování preventivních programů jsou stejné. Musíme dobře znát cílovou skupinu, na kterou chceme působit. Znat jazyk, hodnoty a vzory cílové skupiny. Jednat na partnerské úrovni a zároveň zůstat autoritou. Pružně reagovat na neočekávané situace. Navodit atmosféru důvěry. Vytvářet prostor pro tvořivou aktivitu. Spojovat informace s realitou světa, ve kterém se žáci nachází (VOCILKA, aj., 1997).

Rozvoj životních dovedností

Máme-li žáka dále rozvíjet a máme-li těmto možnostem poskytovat vše, co opravdu potřebují, aby se opravdu realizovaly v plném rozvoji osobnosti, pak musíme vědět, kde se vlastně dítě nachází (HELUS, 1984). Možnosti rozvoje dítěte jsou v něm samotném a ve světě kolem něj.

V tomto programu se děti učí obecným sociálním dovednostem, včetně komunikačních a komunikačních schopností řešit mezilidské konflikty. Mají možnost si nacvičit asertivní chování, schopnosti komunikovat a řešit konflikty.

Prevence šikany

O šikaně mluvíme v případě, kdy jeden nebo více žáků úmyslně a většinou opakovaně týrá spolužáka nebo spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci (MARTÍNEK, 2009). Pedagogové velmi neradi používají termín šikany. Vyvolává v nás velmi negativní pocity.

Šikana je projevem zneužívání vlastního postavení nebo určitých osobních, zejména fyzických, dispozic (BENDL, 2003). Neexistuje nějaká přesná, jednoznačná, ostrá hranice mezi tím, jaké chování je už šikanou a jaké ještě ne. Někteří autoři považují opakovatelnost za podstatný rys šikanování. Já ze své lektorské zkušenosti bych k tomu ještě přidala dlouhodobost.

Školní šikana má mimořádně závažné následky, protože nejen těžce ubližuje oběti, ale kazí vztahy v celé skupině, kterou je školní třída, poškozují etický i psychický vývoj většiny, nebo dokonce všech dětí. Šikana poškozují všechny zúčastněné strany, a to zejména oběť, agresora, pro kterého je utrpení jiných žáků zábava, i ty, co jsou nedobrovolnými svědky (ŘÍČAN, JANOŠOVÁ, 2010).

Program zaměřený na prevenci šikany je jeden z nejzákladnějších, který se ve školách odehrává. Je potřeba, aby lektoři uměli rozpoznat zárodky šikany a pracovali s tím.

Sebepoznání (být sám sebou)

Vytváříme si obraz o sobě, a podoba tohoto obrazu odvíjí od toho, co nám o nás říkají druzí lidé. Nejlépe to podle mého názoru vystihuje věta: „*Přemýšlím o tom, že přemýšlím o tom, jak on přemýšlí o mně.*“ (MILLER, 1989, s. 34).

Na jedné straně je tu konkrétní sociální prostředí, které se prezentuje určitými normami, pravidly a požadavky, resp. které nabízí určité osvědčené způsoby chování, na straně druhé jsou potřeby a zájmy

adolescenta jako reflexe okolního světa a jeho reflexe sebe v tomto světě (MACEK, 2003).

Z pocitu vlastní nezávislé sebekontroly může pro žáka pramenit velká hrdost, když je chválen za svůj výkon, ale zároveň je tato oblast v případech neúspěchu i zdrojem nepříjemnosti a studu (JEDLIČKA, 2011).

Žáci denně řeší rozpor mezi vlastním pocitem neschopnosti rozhodnout se jednat podle svého a pocitu viny, že druhému nevyhoví, v tu chvíli nejedná podle svých přání (VALIŠOVÁ, 1994). Dostává se zde do rozporu chování a prožitků. Souladu také říkáme asertivita. Asertivita je praktický způsob komunikace a jednání, kterým člověk vyjadřuje a posuzuje otevřeně a přiměřeně své myšlenky tak, aby nepřekračoval vlastní práva ani práva ostatních.

Zvládání strachu a úzkosti

Strach a úzkost je nejvýznamnější negativní emoce dětského věku. Signalizují něco nepříznivého nebo ohrožujícího.

Úzkost je definována jako emoční prožitek tísně nebo tísnového napětí neurčitěho obsahu (MATĚJČEK, 1996). Úzkost snadno vzniká v situaci nejistoty nebo pocitu ohrožení, ať už je reálný, nebo nereálný. Úzkostné dítě vnímá svět jako ohrožující, nebezpečný. Cítí se ohroženo ve větší míře, než je obvyklé a než by bylo přiměřené okolnostem.

Strach lze také interpretovat jako informaci, signál určitého ohrožení a stimul k obrannému jednání (VÁGNEROVÁ, 2004). Na rozdíl od úzkosti dokáže dítě říct, z čeho má strach. Prožitek strachu je vývojově podmíněn. Je spojen s rozvojem schopnosti symbolického myšlení. Strach vyzývá k tomu, aby byl překonán. Sebevědomě a dobrovolně se postavit svému strachu, předpokládat důvěru ve vlastní sílu (ROGGE, 1997).

Strach se u dětí často projevuje tělesně, na programech můžeme vidět třes, zčervenání. Děti mohou popisovat, jak je bolí břicho a podobně. Tento program je pro děti velmi důležitý, jelikož děti, které se nenaučí pracovat se strachem a úzkostí, se nikdy nestanou samostatnými a nedokážou rozvíjet vědomí vlastní hodnoty.

Jestliže se nám podaří strach zpracovat, posilujeme navíc své sebehodnocení. Snižování strachu a úzkosti můžeme dosáhnout postupným nácvikem relaxačních technik.

Prevence kouření

Cílem preventivního programu je snížit škody působené kouřením. Cílem není předat maximální informace bez ohledu na to, jak budou použity (NEŠPOR, CSÉMY, 1996). Obzvláště u programů zaměřených na návykové látky si musejí dát lektoři pozor, aby žáky k něčemu novému nepřivedli. Program se vždy přizpůsobuje věku a sociální skupině, kam lektoři jdou. Vše v programu vychází z toho, co už žáci znají.

Vztahy dívky – chlapci

Primární zkušenost s citovým vztahem, fungujícím jako zdroj jistoty a bezpečí, představuje základ pro uspokojující rozvoj osobnosti dítěte, které jejím prostřednictvím získá schopnost uchovat si vnitřní pocit jistoty a schopnost navazovat a udržovat trvalejší spolehlivé vztahy s lidmi (VÁGNEROVÁ, 2004).

Žáci na programech zaměřených na vztahy mají možnost získat informace, na které jim bylo nepříjemné ptát se rodičů. Mohou zde poznat sami sebe a zjistit, jak opačné pohlaví chápe vztah.

Uvědomování si hodnot

Hodnoty mezilidských vztahů vytváří především osobní zkušenost dítěte. Jednou z hodnot, kterou si přisuzujeme, je sebevědomí. Chlapci i dívky s vyšším sebevědomím vnímají svět kolem sebe lepší a jednodušší. Mívají dobré vztahy s rodinou a více přátel (BENDL, 2011).

Žáci si určují své nejdůležitější hodnoty, zjišťují, jak to mají jejich spolužáci. Co pro koho je důležité. A zažívají si pocity, jak to vypadá, když nějakou hodnotu ztratí.

5. Cíle primární prevence

Abychom v maximální možné míře předcházeli a současně redukovali míru rizik spojených s konkrétními projevy rizikového chování.

Cílem organizací zaměřených na primární prevenci je organizovat a nabízet zážitkové aktivity, které pomáhají účastníkům rozvinout jejich fyzický a duševní potenciál. Smyslem je dosáhnout u žáků zvýšený respekt k sobě samému a k ostatním spolužákům. Snažíme se podpořit pozitivní změny chování a styl života, zároveň posílit odpovědnost za sebe i druhé. Cílem je podporovat vstřícnost, kooperativní atmosféru ve třídě.

Cílem je podpora vztahu dětí, rodičů, školy a lektorů, to je uskutečňováno pomocí:

- informačních materiálů
- obsáhlejších příruček
- konference rodičů, školy a lektorů
- telefonického kontaktování rodičů
- zřizování poradenských center
- neformálních společenských setkávání
- odborných besed
- třídních schůzek

Cílem primární prevence je používat prostředky a metody, abychom informacemi ovlivňovali postoje žáků a následně také jejich chování. Dosáhnout toho můžeme působením na pozitivní řešení, která jsou pro děti a mládež přijatelná. Zde je možné využít působení vrstevníků. Pro děti je důležité propojovat kontext nelegálních a legálních drog, ztrácí tak výjimečnost a exotiku. Pro zpestření a zajímavost je vhodné používat moderní výukové metody, jako je třeba hraní rolí a vytváření sociálních dovedností (DVOŘÁK, 1996).

Cílem prevence tedy není předat maximum informací bez ohledu na to, jak budou použity. Účinná prevence musí ovlivnit chování ve smyslu podpory zdraví. Preventivní strategie lze zhruba rozdělit do dvou skupin. Snižování nabídky a snižování poptávky. Tyto způsoby prevence se nejen nevylučují, ale navzájem podporují (NEŠPOR, aj., 1996).

Primární prevence si za svůj cíl klade důraz na naplňování dílčích cílů z oblasti rizikového chování a z oblasti osobnostního a sociálního rozvoje. Budeme-li naplňovat cíle dílčí prostřednictvím konkrétních témat z oblasti rizikového chování a osobnostního a sociálního rozvoje, budeme směřovat k naplňování cílů hlavních. V rámci problematiky rizikového chování a osobnostního a sociálního rozvoje osobnosti se zaměřujeme na následující úkoly (PROSPE, 2009):

- Vést žáky a studenty k zachování duševní, fyzické a sociální pohody.
- Předcházet vzniku rizikového chování (šikana, agresivní chování, rasismus, xenofobie, kriminalita, rizikové sexuální chování, patologické hráčství, poruchy příjmu potravy a rizikové trávení volného času)
- Obsahově naplňovat programy prevence tak, aby žáci a studenti získali takové vědomosti, dovednosti, postoje, které povedou ke zdravému životnímu stylu.
- Předat žákům věcné informace z oblasti užívání návykových látek a z oblasti dalšího rizikového chování.
- Cvičit a formovat u žáků a studentů dovednosti, postoje a hodnoty v rámci osobnostního a sociálního rozvoje člověka.

6. Sestavení preventivních programů

Lektoři preventivních programů se dnes snaží program vytvořit tak, aby si žáci mohli sami nové věci vyzkoušet, poté ověřit a později je využít v praxi. Během programu pro děti připravují situace, které odpovídají čtyřem základním stupňům dobrodružství a rizika (MATOUŠEK, MATOUŠKOVÁ, 2011):

- Na první úrovni se jedná o přirozené aktivity a hry, s nimiž zpravidla není spojené žádné riziko.
- Při druhém stupni mají hry a další aktivity charakter objevování a začínají mít podobu dobrodružství.
- Při třetím stupni děti prožijí kritický moment, dochází při aktivitách k nárůstu napětí a zpravidla se dostavuje strach. Po překonání překážky či splnění náročného úkolu se skupina vrací zpět do stavu uklidnění.
- Čtvrtá fáze je zaměřená na informovanost. Je zapotřebí velké motivace a nadšení, aby děti o odborné informace měly zájem.

6.1 Zásady efektivní prevence

Kontinuální a komplexní programy, interaktivní programy v menších skupinách, vytváření dobrého klimatu ve třídě a skupině, především programy pomáhající odolávat žákům sociálnímu tlaku zaměřené na zkvalitnění komunikace, osvojování a rozvoj sociálně emočních dovedností a kompetencí, konstruktivní zvládání konfliktů a zátěžových situací, odmítání legálních a nelegálních návykových látek, zvyšování zdravého sebevědomí a sebehodnocení, posilování odvahy, stanovování realistických cílů, zvládání úzkosti a stresu apod. Principy efektivní a vyhodnotitelné prevence jsou založeny nasoustavnosti a dlouhodobosti, aktivnosti, přiměřenosti, názornosti,

uvědomělosti (MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÍCHOVY, 2010).

Jako předpoklady efektivního programu jsou často udávány různé faktory, o jejichž účinnosti není na základě poznatků společenských věd pochyb. Jsou to např. kombinace mnohočetných strategií, kontinuita působení, cílenost a adekvátnost, propojenost, včasný začátek, pozitivní orientace (GALLA, 2005. Podobně obecně jsou definovány i postupy, které nevedou k dobrému efektu. Jsou to např. pouhé předávání informací, zastrahování, zákazy, mentorování, zatajování určitých fakt nebo programy založené pouze na nespécifické prevenci všeobecně nebo jen na práci s emocemi (KOLEKTIV AUTORŮ, 2007).

Děti při programech primární prevence soutěží ve schopnostech spolupracovat a ve schopnostech nalézání vlastního řešení.

Adekvátní informace

Lektor si musí být vědom, pro jakou skupinu připravuje program a informace. Je velký rozdíl mezi programy pro pátou a sedmou třídu. A to i tím, že se v každém věku nebo třídě předávají informace jinou formou. V menším věku se snažíme je předávat spíše hravým způsobem, kdežto u starších dětí se volí více diskuze.

Pozitivní orientace programu

Pro žáky základních škol, kteří absolvují programy primární prevence, je potřebné, aby byly programy orientovány pozitivně. Tím se pak dosáhne mnohem lepších výsledků. Děti je potřeba motivovat a pozitivně hodnotit jejich výsledky.

Orientace na změnu chování

Děti si velmi záhy začínají ve třídě vytvářet svou vlastní subkulturu vyznačující se zvláštním jazykem, zvyklostmi a rituály. Ve třídě vznikají i podskupiny zvláštních subkultur, jež jsou bližšímu kontaktu motivovány společnými zájmy, společnými činnostmi.

Segregace málo nadaných nebo naopak velmi nadaných, a tím pádem rizikovějších dětí, může mít i mnohem nenápadnější podobu poznámek utroušených při vyučování (MATOUŠEK, MATOUŠKOVÁ, 2011).

6.2 Formy primární prevence

Za nejefektivnější považujeme práci pravidelnou, systematickou, doplňující školní i mimoškolní působení ve spolupráci s pedagogy.

Besedy

Beseda pracuje s aktivním zapojením účastníků. Lektor diskutuje se skupinou i jednotlivci a zajímá se o jejich názory a podněty. Lektor neuplatňuje formu ucelené přednášky, ale rozhovorem s posluchači zjišťuje jejich znalosti, názory a postoje a podle jejich úrovně se hlouběji věnuje vybraným tematickým okruhům. Tím, že se posluchači zapojují aktivně do programu, se udržuje jejich pozornost, která vede k lepšímu zapamatování poznatků. Beseda může být i přátelské posezení na určité téma.

Přednáška

Přednáška bývá zaměřená na předávání odborných informací. Je určena pro větší množství posluchačů. Při této aktivitě se nepočítá s aktivním

zapojením posluchačů. V kontextu preventivního působení nebývá vysoké působení.

Komponovaný pořad

Jedná se o jednorázovou aktivitu, ve které dochází ke kombinaci přednášky či besedy s filmem, hudební produkcí, setkáním se zajímavou osobností apod. Tato forma bývá často velice přitažlivá, ale podobně jako přednáška nebo beseda bývá málo efektivní. Jeho přínos lze spatřovat především v nastartování tématu (SKALÍK, 2003).

Edukativní program

Jde o ucelený vzdělávací program, který zahrnuje předání odborných informací a nácvik praktických dovedností.

Peer program

Principem peer programů je aktivní zapojení předem připravených žáků. Význam anglického slova peer je ovšem širší nežli jen vrstevník. Je to někdo, s kým se může cílová populace ztotožnit (NEŠPOR, aj., 1996). Svoji roli tady hraje nejen věk, ale třeba i sociální situace.

Peer program vznikl na jednoduché myšlence vzdělávání vrstevníků. Myšlenka je založená na tom, že když se podaří naučit nejvlivnější žáky ve škole například nenásilnému řešení konfliktů, budou ostatním spolužákům sloužit jako vzory a zprostředkovatelé při případných kritických situacích ve třídě. Vrstevnický program se začal nejdříve využívat jako prevence drogových závislostí.

Peer program lze realizovat následujícími způsoby:

- Školy si vychovají, vlastní peer vedoucí samy. Případně některá škola může sloužit jako metodické středisko, kde se peer

instruktoři školí i pro další zařízení. Tato metoda je považována za nejpraktičtější.

- Je také možnost školit malé týmy. Tyto týmy pak převedou program do svých škol.
- Ustanovením organizace, jejichž členové působí na své vrstevníky. To se může dít v rámci organizovaného programu na škole nebo i neformálně. Vrstevníci mohou své spolužáky zvát do klubu a připravovat pro ně program.

Interaktivní programy

Tyto programy využívají nejrůznějších výtvarných, neverbálních, dramatických, aktivačních a pohybových technik. Během programu se diskutuje a dochází k vysoké aktivitě účastníků. Efektivita těchto programů, jsou-li dlouhodobého rázu, bývá nejvyšší.

6.3 Cílová skupina

Do cílové skupiny primárních prevencí patří nejčastěji žáci mladšího školního věku a staršího školního věku. To jsou žáci od 4. třídy do 9. třídy základní školy. Primární prevence se dále zaměřuje na studenty nižších tříd víceletých gymnázií, případně studenty škol středních a učilišť. Jedná se tedy o skupinu, u níž chceme zabránit projevu sociálně patologického chování.

Pro realizaci primárních programů je potřeba mít jasně definovanou cílovou skupinu, například podle věku, pohlaví, rizikového chování, vzdělání, kultury, náboženského vyznání, sociální skupiny nebo společných zájmů. Vždy je žádané, aby se povedlo u cílové skupiny najít minimálně tři společné znaky. Čím více mají skupiny podobné cílové znaky, tím kvalitnější a přesnější primární program se dá sestavit.

Nejdůležitější pro definici cílové skupiny je věk. Jedno z možných dělení je následující (MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHVI, 2005, s. 10):

- a) předškolní věk (3 – 6 let)
- b) mladší školní věk (6 – 12 let)
- c) starší školní věk (12 – 15)
- d) mládež (15 – 18 let)
- e) mladí dospělí (18 – 26 let)
- f) dospělá populace (nad 26 let)

Pokud máme vymezené první zásadní kritérium, a tím je věk, pak k němu přidáváme další kritéria, nejčastěji vzdělání. Vzdělání musíme vždy zohlednit z hlediska intelektuální náročnosti preventivních programů. Hlavně pokud připravujeme edukativní program.

Lektoři primární prevence se také snaží oslovit a posílit potřebné kompetence dalších osob, které se mohou na preventivním působení spolupodílet. Nabízí vzdělávací semináře pro pedagogy, které jsou sestavovány na míru jejich potřebám. Prostřednictvím třídních schůzek spolupracují s rodiči a i pro ně uskutečňují v případě zájmu jednorázové preventivní programy. Besedy o primární prevenci s rodiči a pedagogy mají přímý vliv na primární prevenci žáků základních škol (NEŠPOR, aj., 1996). Osoby, které oslovujeme, aby se podílely na preventivním působení, jako učitele, rodiče, novináře, odborníky a podobně, řadíme již do sekundární prevence.

U těchto skupin se také zaměřujeme na sestavení správné cílové skupiny. Jako hlavní znaky tu mohou být profese, děti, rodinný stav, zájmy, kultura, vzdělání, životní událost, náboženské vyznání.

6.4 Lektor primární prevence

Lektor učí a předává teoretické znalosti a případně i praktické dovednosti podle předem domluvené zakázky (MEDLÍKOVÁ, 2010).

Lektor musí splňovat určité podmínky, aby mohl realizovat programy primární prevence. V dnešní době jsou požadavky pořád vyšší a vyšší. Nároky se stupňují a lektoři se profesně i osobnostně vzdělávají.

Jeden ze základních požadavků, který musí každý lektor primární prevence splnit, je odborný výcvik v oblasti primární prevence rizikového chování. Je možné ho získat pod některou organizací, která vzdělává odborníky nebo přímo u organizace zabývající se primárními prevencemi. Aby organizace mohla školit lektory, musí mít akreditovaný výcvik od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Výcvik se od běžného vzdělávání liší především tím, že má jasně definovanou koncepci, vymezené dovednosti, které účastník má absolvováním výcviku získat. Výcvik je zaměřen na předání odborných informací a praktických zkušeností, které lektor využije při programech primární prevence. V tomto výcviku lektor pozná i více sám sebe a tím lépe dokáže reagovat na zátěžové situace při primárně preventivních programech.

Rozlišujeme tři hlavní kompetence, které musí lektor ovládat. Níže vysvětlím jednotlivé kompetence a pozastavím se u jednotlivých dovedností.

Odborné kompetence

Lektor musí mít odborné znalosti z daného oboru, mimo to by ale měl mít i obecnější znalosti z jiných oborů, které s danou problematikou souvisí. Není možné přímo vypsát jednotlivé obory, v kterých má být lektor vzdělán, jelikož záleží na tom, jaké problematice primární prevence se věnuje.

Osobnostní kompetence

Osobnost lektora je jedním z důležitých faktorů účinnosti preventivního působení. Protože se v prevenci nejedná pouze o předávání vědomostí, ale také o formování postojů. Záleží na tom, jaký má lektor charakter, postoje, hodnoty a temperament. Některé aspekty jsou vrozené a těžko se mění, ale je potřeba, aby si jich byl lektor vědom a věděl, jak s nimi pracovat.

- a) **Zodpovědnost** – jednou z hlavních dovedností, kterou považují za velmi důležitou, je zodpovědnost. K dobře odvedené práci patří kvalitní příprava, být před programem včas na smluveném místě a být si vědom toho, co dělám a co tím můžu způsobit. Při primárně preventivních programech pracujeme s dětmi a ty jsou velmi citlivé a vnímavé, a proto je potřeba mít vše kvalitně připravené.
- b) **Důslednost** – v programech je potřeba věci dotahovat do konce. Neskončit v půlce techniky a začít dělat něco jiného.
- c) **Sebeovládání** – každý lektor zažije situaci, kdy ho žák svým chováním nebo jednáním vyvede z rovnováhy. V ten okamžik je potřeba, aby si lektor uvědomil, co s ním situace udělala, a promyslel si, jak bude jednat dál. Ovládl své nepatřičné emoce a zvládl celou situaci rozumně a efektivně vyřešit.
- d) **Zvládání konfliktů** – čím jsou úkoly více zaměřené na skupinovou dynamiku, tím častěji hrozí konflikt. Je potřeba, aby lektor zůstal nestranný a pokusil se dát prostor pro vyřešení konfliktů.
- e) **Adaptace na prostředí** – lektor nemá zázemí, kde by pracoval. Většinou chodí přímo do jednotlivých tříd a tam program probíhá. Lektor musí být schopen se adaptovat na prostředí, do kterého přišel, a odvést v daných prostorech kvalitní program.
- f) **Odolnost proti stresu** – několikahodinová aktivní práce s dětmi je náročná a tím i vyčerpávající. Jsou kladeny různé požadavky od žáků, pedagogů i vedení a je potřeba si hlídat svoji stresovou zátěž, aby nepoškodila program.

- g) Reakce na námitku – lektor musí přijmout i negativní reakce na jednotlivé úkoly nebo i na jeho osobnost. Námitky mohou být věcné nebo osobní.
- h) Improvizace – může se stát, že program, který měl lektor připraven, není možné uskutečnit. V tu chvíli by měl lektor využít svých improvizčních schopností a program přizpůsobit. Stejně tak je důležité umět reagovat na případné mimořádné chování některého jedince.
- i) Empatie – umět se vcítit do druhého, v našem případě do pocitů žáků základních škol, je velmi důležité. Každý můžeme prožívat věci jinak a tím u toho zažívat jiné pocity. Lektor by měl být schopen rozpoznat, jak na tom emocionálně děti jsou.
- j) Flexibilita – při programech často běží čas jinak, než jsme si naplánovali. Je proto důležité být flexibilní a čas přizpůsobit nastalé situaci.
- k) Kreativita – aby děti získaly všechny odborné znalosti, které chceme předat, je zapotřebí být kreativní a umět techniky oživit (VOCILKA, aj., 1997).

Andragogické kompetence

V této oblasti se lektorské dovednosti zaměřují na didaktické zásady a znalosti. Jde především o efektivní využívání forem a metod vzdělávání (VESELÝ, LUKŠOVÁ, 2009).

- a) Zpětná vazba – jednou z možností, jak se lektor může nadále zlepšovat, je pomocí zpětné vazby. Díky zpětné vazbě dostane lektor zprávu o tom, jak se mu práce daří a co by měl zlepšit. Při primárních prevencích získává lektor od žáků zpětnou vazbu velmi často. Děti bývají spontánní, a tak je přirozené, že dávají najevo, co se jim líbí, a naopak, co je nebaví. Z tohoto důvodu musí lektor umět zpětnou vazbu používat. Aby byl schopen ji zpracovat a okamžitě ji použít k lepší práci při programu primární prevence.

- b) Řízení a vedení programu primární prevence – před začátkem programu si lektor musí stanovit cíl a výsledek, kterých chce v průběhu programu dosáhnout. V průběhu celého programu vede a řídí kolektiv žáků, zadává jednotlivé aktivity, kontroluje jejich plnění a určuje další postup vzdělávání. Lektor musí mít program pod kontrolou, musí vědět, proč a jaké techniky zadává, na co se ptá a kam chce program dovést. Tato dovednost napomáhá ke kvalitnímu programu primární prevence.
- c) Motivace – lektor motivuje k aktivnímu přístupu jednotlivých žáků. V průběhu zdůrazňuje přínos, znalosti a dovednosti, které žáci získali při programu.
- d) Plán vzdělávací akce – při plánování programů lektor vychází z potřeb a požadavků cílové skupiny, pro kterou je program připravován.
- e) Prezentační dovednosti – tato dovednost napomáhá lektorovi předávat efektivně a zajímavě odborné informace. Lektor může využít některé prostředky, jako jsou prezentační a didaktické pomůcky.

Lektoři primární prevence mají mít různorodé schopnosti. Neznamena to, že musejí všechny ovládat perfektně. Ale je zapotřebí, aby o svých hranicích věděli a uměli s tím pracovat, když nastane obtížná situace.

Na každý program primární prevence jsou dva lektori. Ti spolu plánují program, rozdělují si úlohy, podporují se při programech a napomáhají v situacích, které jsou náročné pro druhého lektora. Je důležité, aby se lektori znali předem osobně a měli možnost se poznat. Při přípravě programů si lektori říkají své názory na danou problematiku. Je zapotřebí, aby lektori na programu působili jednotně a podporovali se. K tomu je i žádoucí, aby si osobnostně lektorská dvojice sedla.

Lektor se v průběhu své praxe rozvíjí a odborně vzdělává. Několik druhů vzdělání je povinných nebo minimálně doporučených. Jako hlavní nástroj pro rozvoj vnímám supervize. Úkolem supervizora je

rozvíjet dovednosti, porozumění a schopnosti supervidovaného (HAWKINS, SHONET, 2004). Na supervizích může lektor probírat své náročné žáky nebo své nepříjemné pocity. Je tu velký prostor, který může lektor využít ke svému růstu. Supervize může využívat skupinové nebo individuální. Také záleží, jestli je supervize klientská nebo týmová. Obě dvě ale pomáhají lektorům k lepší a jednodušší práci. K dalšímu rozvoji se využívají porady, intervize, individuální vzdělávací plány. Individuální vzdělávací plán je závazný pracovní materiál sloužící ke zlepšování pracovníků. Vzniká na základě spolupráce lektora s vedoucím. Jednotliví pracovníci si určí, na čem budou v příštím roce pracovat, jakých seminářů se budou účastnit a co budou na sobě v práci zlepšovat (ZELINKOVÁ, 2007).

6.5 Průběh programu

V této kapitole je popsán průběh programu primární prevence. Od jeho počátku, kdy se sestavují jednotlivé kroky, přes popsání průběhu programu, až po závěrečné zprávy. Všechny kroky, které jsou v této kapitole popsány, provádí lektoři velmi podrobně a poctivě. Jen tak mohou dosáhnout dobrých výsledků se skupinou žáků, kde se odehrává program primární prevence.

Programy primární prevence nejsou jenom místem, kde má dítě získat vědomosti, ale jsou i místem společenského života. Už tím, že programy probíhají několik hodin ve školním roce, že se zde žáci setkávají s lektory a spolužáky, nutně společensky vyspívají, rostou, zrají (MATĚJČEK, 2003).

Před programem vždy probíhá příprava. Příprava na program vychází z informací, které už mají lektoři o žácích k dispozici. Informace mají buď z minulých, již proběhlých, programů, nebo od pracovníka, který domlouval zakázku se školou. Vyškolený lektor primární prevence

by měl umět definovat potřeby určité skupiny (MATOUŠEK, aj., 2010).

Lektorská dvojice se pak v dostatečném předstihu sejde a domluví se, jaký program připraví. Domluví se na dílčích cílech jednotlivých setkání, jejich tematickém zaměření a na konkrétních technikách, skrze které budou chtít dosáhnout svých cílů. Po sestavení základních cílů kontaktují třídního učitele dané třídy nebo metodika a obeznámí ho s připravovaným programem. Ujistí se tak, jestli téma odpovídá zakázce a jestli se mezitím ve třídě nestala nějaká mimořádná situace, na které by bylo potřeba zapracovat. Po upřesnění těchto cílů se lektoři pustí do sestavení konkrétního plánu na program. Připraví jednotlivé techniky, odborné informace, materiál a rozdělí si, kdo z lektorů jakou techniku při programu povede. Před příchodem na program musí být připraveny všechny pomůcky pro žáky. Je potřeba mít na paměti, že u sebe nemusí mít všichni základní věci, a proto je lektor musí mít s sebou.

První kroky lektorů ve škole vedou za metodikem a třídním učitelem. Zde získají informace o aktuálním stavu třídy. Lektoři zde mají možnost se doptat na jednotlivé žáky, kteří v minulých programech nějakým způsobem vyčnívali. Učitelé mají možnost nám sdělit, s čím si neví rady a na co by chtěli, abychom se zaměřili. Pedagog musí být na programu vždy přítomen, a to z legislativních důvodů, jelikož zodpovídá za žáky na programu. Pokud je to možné, tak na programu je velmi vítán třídní učitel. Má možnost se aktivně zapojit nebo pozorovat třídu při programu. Záleží to výhradně na něm a na tom, jaký má vztah se třídou. Lektoři jsou vždy rádi, když se pedagog aktivně zapojuje.

Pak jdeme do místnosti, kde se bude program odehrávat. Většinou přímo ve třídě žáků. Žáci, pokud již znají náš program, připraví předem třídu. Dají na stranu lavice a židle postaví do kruhu. Tak, aby uprostřed třídy nic nebylo. Lektoři si před zvoněním připraví své pomůcky, aby techniky nic nezdržovalo. Po zvonění si žáci a lektoři

napíší svá jména na jmenovky a v kroužku si na uvítanou řeknou, co se za dobu, po kterou se neviděli, změnilo. Lektoři dětem představí program a zopakují základní pravidla, která budou během programu dodržovat.

Samotný průběh programu vychází z předem připraveného plánu. Někdy je potřeba plán poupravit podle aktuální situace v třídě. Lektoři jsou na tyto nestandardní situace připraveni a jsou schopni program okamžitě pozměnit. Program lze upravit také v průběhu bloku, kdy lektoři zjistí, že nevychází časová dotace na jednotlivé techniky. Je pak v hodnější některé méně důležité techniky vynechat, než se snažit stihnout všechny připravené techniky. Čas by byl ušetřen na úkor dotažení jednotlivých technik.

V průběhu programu je vhodné kombinovat náročné techniky, takzvané nosné techniky, s uvolňujícími technikami, takzvané s aktivizačními technikami. Je vhodné program začít nějakou aktivizační technikou, která motivuje děti do další práce a připraví na konkrétní téma setkání.

Při každé technice je potřeba dostatečně ji vysvětlit. Aby děti přesně věděly, co mají dělat a co je jejím cílem. Je potřeba si ověřit, jestli rozumí pravidlům hry. Již od začátku techniky je potřeba motivovat žáky ke hře. Čím více se jim bude technika dařit, tím více je bude i bavit. Po každé nosné technice následuje reflexe. Reflexe je vázaná na věk žáků. U menších dětí stačí jen velmi krátká, kdy buď řeknou, nebo ukážou, jak se jim to líbilo. U starších dětí pak mluvíme o tom, o čem technika byla, co jsme si při ní mohli vyzkoušet a co si z ní odnášíme. Lektoři nesmějí zapomínat na pozitivní hodnocení žáků, nejlépe formou oceňování. Pochvalu je vhodné vyslovit vždy, když je k tomu příležitost. Na závěr každého programu mají možnost žáci vyplnit anonymní dotazník, který si pak lektoři odnesou. Píší zde, co se jim líbilo a nelíbilo, vzkaz lektorům a jakému tématu by se chtěli příště věnovat.

Lektoři po programu zůstávají ve třídě, z které děti odchází, a čekají pár minut, jestli někdo z žáků nevyužije nabídku individuální konzultace. Žákům je nabízena hned v úvodu programu a také při ukončení. Na této konzultaci mohou s lektory probrat, co je tíží a jaký mají problém ve třídě nebo v osobním životě. S žákem jsou probrány možnosti, které má. Z mé zkušenosti děti tuto možnost příliš nevyužívají.

Po proběhlém programu se lektoři sejdou s třídním učitelem a školním metodikem prevence. Zde zhodnotí program a proberou jednotlivé žáky, kteří se účastnili. Pedagog, který byl na programu, vyplní dotazník o spokojenosti s programem a přání tématu nebo cíle na příští období.

V neposlední řadě se lektoři sejdou sami a proberou uplynulý program. Každý zhodnotí, co se mu dařilo a na čem si myslí, že by měl do příště zapracovat. Pokud se v programu odehrálo něco nestandardního, proberou podrobně situaci a vyhodnotí, jestli postupovali správně. V úplném závěru jeden z lektorů sepíše zprávu o průběhu programu, která bude sloužit pro příští období a bude zaslána do školy. Zde se popisují jednotlivé použité techniky, stav třídního kolektivu a doporučení do dalšího programu.

7. Výzkumná část

V praktické části jsem se zaměřila na žáky, kteří procházejí programy primární prevence. Praktická část je zaměřena na výzkum některých otázek spojený s vlivem primárních prevencí na jednotlivé žáky druhého stupně základních škol. Této problematice můžeme porozumět, až zjistíme, které elementy ji vlastně tvoří a čím je charakterizována (FERJENČÍK, 2000).

Dříve než jsem mohla uskutečnit vlastní výzkum, musela jsem si položit základní otázku, jakého cíle má být dosaženo a jaké zvolím školy a techniku shromáždění základních údajů.

7.1 Cíl výzkumu

Cílem tohoto výzkumu je zjistit vliv primárně preventivních programů pro žáky druhého stupně základní školy. Jinými slovy, zjišťuji v tomto výzkumu, do jaké míry jsou děti ovlivněny primárně preventivními programy. Dále bych chtěla zjistit užitečnost jednotlivých programů pro žáky druhého stupně základní školy.

Má práce se zaměřuje na primární prevenci v základních školách, proto v dotazníku zjišťuji užitečnost jednotlivých programů a spokojenost žáků.

7.2 Hypotézy

H1: Žáci druhého stupně základní školy kladou na první místo hru.

Tuto hypotézu ověřuji otázkami číslo 14 a 16 ve svém dotazníku.

H2: Programy primární prevence vyhovují více dětem, které jsou ve třídě nespokojené.

Tuto hypotézu ověřuji otázkami číslo: 5, 6, 7, 8, 11, 12.

H3: Užitečnost jednotlivých primárních programů záleží na proměnných. (třída, pohlaví, hodnoty)

Tuto hypotézu ověřuji otázkami číslo: 1, 2, 10, 12, 13, 15.

7.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Zkoumaný soubor mého šetření jsou žáci, u kterých probíhaly minimálně dva roky programy primární prevence. Důraz byl kladen na třídy, kde probíhá primární prevence pravidelně a dlouhodobě. Školy byly osloveny na území Prahy 14. Tuto část Prahy jsem vybrala z několika zásadních důvodů. Ve všech školách na tomto území probíhají primární prevence. A všechny programy v těchto školách provádí jedna organizace. Ve školách, kde jsem dělala dotazníkové šetření, jsem měla možnost i lektorovat. Tím jsem měla s žáky a učiteli navázaný vztah a měla tím i možnost zadat dotazníky. Organizace s názvem Prospe o. s., která má na starosti primární prevence, působí v této oblasti pět let.

Na území Prahy 14, působí šest základních škol. Jednu jsem vyřadila předem, jelikož jsem chtěla zachovat stejné podmínky. Tato škola je

umělecká a její přístup k výuce je specifický na rozdíl od základních škol. Z počtu pěti škol svolily čtyři základní školy, že v jejich třídách může proběhnout dotazníkové šetření. V každé škole byl dotazník rozdán v šesté třídě, sedmé třídě a osmé třídě. Na čtyřech školách byl vyplněn v dvaceti dvou třídách, počtem žáků třístadvacetsedm.

Dotazníky byly rozdány všem žákům, kteří byli přítomni ve škole při mém dotazníkovém šetření. Celkový počet žáků ve třídách bylo čtyřístadvacetsedm. Nepřítomných žáků při dotazníkovém šetření na čtyřech školách bylo sto.

7.4 Metoda výzkumu

Výzkum byl proveden pomocí dotazníkového šetření v časovém období od března 2013 do května 2013. Plné znění dotazníku je v příloze č. 1. V úvodu dotazníku se žákům představuji, uvádím, z jaké jsem školy a pro jaké účely dotazník potřebuji. Vše je sepsáno tak, aby tomu rozuměl žák druhého stupně základní školy. Dotazník obsahuje 16 otázek. Snažila jsem se ho vypracovat co nejjednodušeji a nejsrozumitelněji pro žáky druhého stupně základní školy, a proto k většině otázek byli přiřazeny odpovědi a žáci jen kroužkovali svoji odpověď. K tomu jsou v dotazníku tři úvodní otázky, na které žák odpovídá jednoslovně. Tyto otázky byly zaměřeny na počty žáků.

Metodu dotazníkového šetření jsem si vybrala, protože jsem potřebovala zadat tutéž sadu otázek velkému počtu respondentů (FERJENČÍK, 2000).

Nejdříve jsem oslovila ředitel škol na Praze 14. Povoleno mi to bylo na základní škole Vybíralova, Bratří Venclíků, Generála Janouška, Chvaletická. Na každé škole jsme domluvili den a čas, kdy bude probíhat dotazníkové šetření. Při každém šetření v jednotlivých třídách byl se mnou přítomen učitel. Před vyplněním dotazníku jsem dětem vysvětlila, proč jsem přišla a k čemu jejich odpovědi použiji.

Vysvětlila jsem jim, že dotazníky jsou anonymní a že učitelé nebudou nahlížet do vyplněných dotazníků. Pro zachování anonymity děti odevzdávaly dotazníky na hromadu určenou ve třídě a já jsem si je vzala, až když byly všechny odevzdány. Žáci měli možnost se v průběhu vyplnění zeptat na otázky, které jim byly nesrozumitelné. Této možnosti žádný žák v průběhu dotazníkového šetření nevyužil. Žáci a učitelé měli zájem o konečné výsledky z tohoto dotazníku pro jejich školu. A proto jsme se domluvili, že po odevzdání diplomové práce jim zpracuji jednotlivá data pro jejich školu.

7.5 Výsledky výzkumu

Při zpracování dotazníku jsem nejprve zkontrolovala správnost vyplnění. Žáci odpověděli na všechny otázky, u některého dotazníku bylo připsáno poděkování nebo žádost o to, aby program probíhal nadále. Data z dotazníku jsem pro větší přehlednost umístila do tabulek a sloupcových grafů, které ukazují četnost výskytu odpovědí z celkového množství žáků.

Počet oslovených škol: 5

Počet škol, které se účastnily dotazníkového šetření: 4

Počet tříd, které se zapojily do dotazníkového šetření: 22

Celkový počet žáků ve třídách: 427

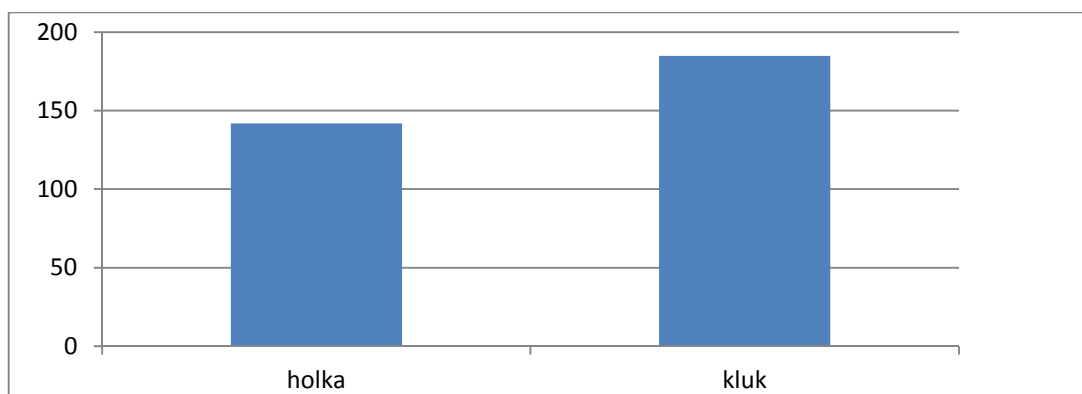
Celkový počet žáků při dotazníkovém šetření: 327

Získaných dotazníků, se kterými jsem pracovala dále: 327

V této kapitole jsou graficky znázorněny odpovědi respondentů na jednotlivé otázky dotazníků. Ke každé otázce jsem uvedla své krátké hodnocení. Chtěla bych jen podotknout, že výsledky mého dotazníkového šetření se týkají žáků čtyř základních škol a v žádném případě je nechci absolutizovat.

Otázka č. 1 Jsem kluk nebo holka?

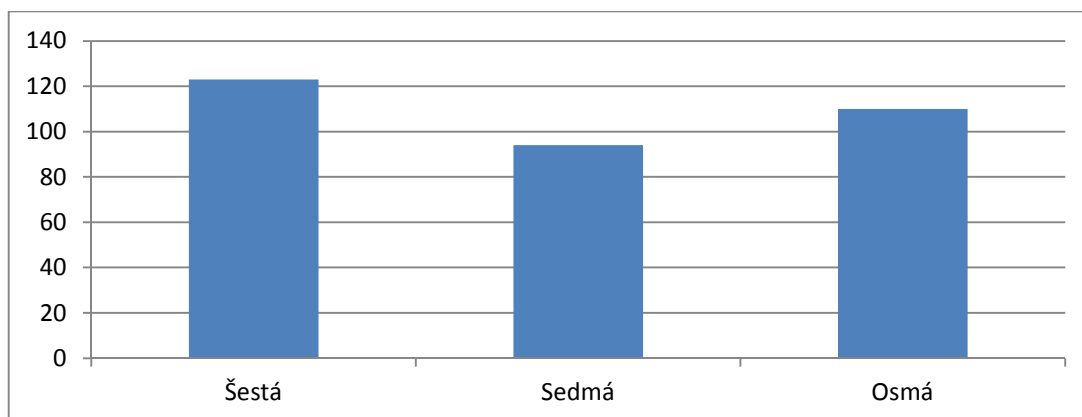
holka	142
kluk	185
Celkem	327

První otázka v dotazníku byla zaměřena na zjištění pohlaví respondentů v dotazníkovém šetření. Z celkového počtu 327 respondentů převažují chlapci, a to o 6,6 % nad dívkami.

Otázka č. 2 Do které třídy chodíš?

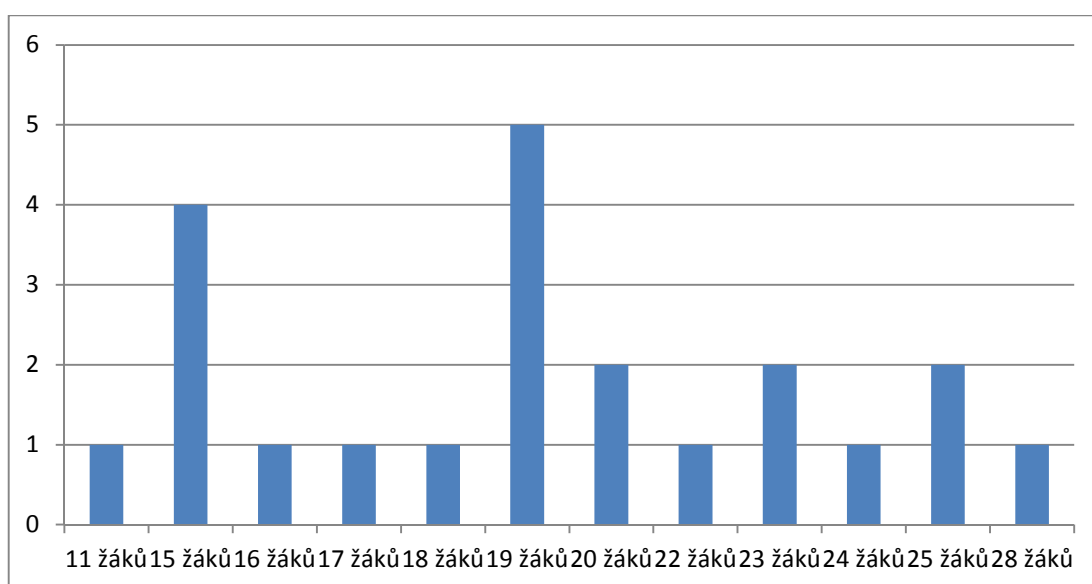
šestá	123
sedmá	94
osmá	110
Celkem	327

Tuto otázku jsem položila se zájmem o to, v kterém ročníku je nejvíce žáků. Do šesté třídy pokračují děti, které neodešly na gymnázium. A na všech školách, kde jsem dělala dotazníkové šetření, se třídy slučují podle počtu dětí. Je zajímavé, že nejméně dětí je v sedmých třídách. Často se stává, že po šesté třídě dítě přestupuje na jinou školu. V osmé třídě máme mírný nárůst, což může být ovlivněno tím, že se děti zas zpátky vracejí do své původní třídy. Tyto informace jsem získala během svých primárně preventivních programů, které jsem na těchto školách vedla.

Otázka č. 3 Kolik je vás ve třídě?

11 žáků	1
15 žáků	4
16 žáků	1
17 žáků	1
18 žáků	1
19 žáků	5
20 žáků	2
22 žáků	1
23 žáků	2
24 žáků	1
25 žáků	2
28 žáků	1
Celkem	22

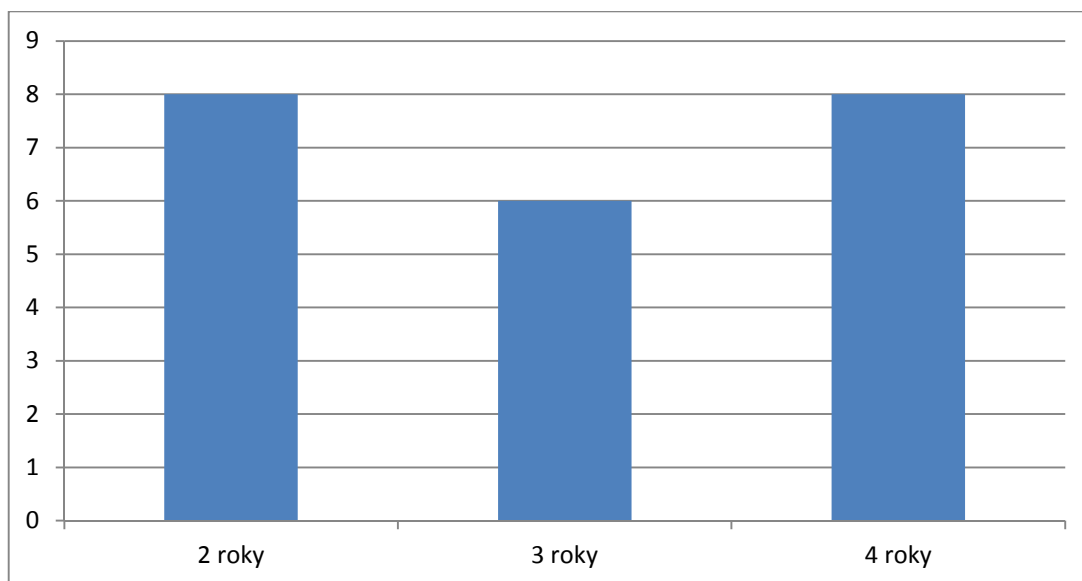

Otázku č. 3 jsem položila, abych zjistila, kolik žáků se nemohlo zapojit do dotazníkového šetření z důvodu absence ve škole. V průběhu šetření jsem přemýšlela nad tím, jak tyto žáky zapojit. Napadlo mě několik variant, jako nechat jim připravené dotazníky u vyučujícího, ale to už bych nezachovala jejich anonymitu. A proto

jsem se rozhodla, že budu pracovat s žáky, kteří budou ve škole v den dotazníkového šetření. Jelikož v rámci šetření bylo sebráno 327 dotazníků, zjistila jsem, že se neúčastnilo z důvodu absence 100 žáků.

Otázka č. 4 Kolik let probíhá ve tvé třídě program primární prevence?

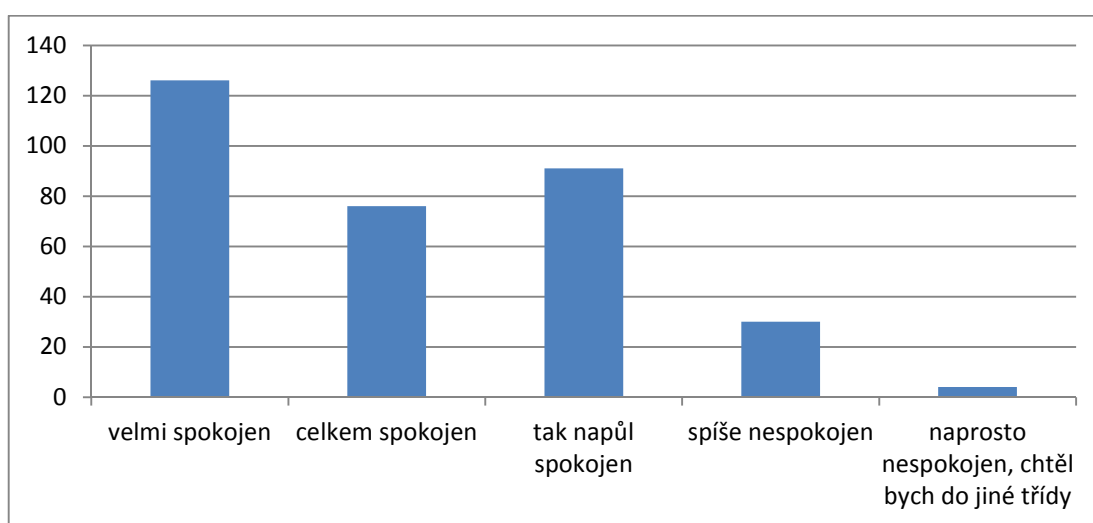
2 roky	8
3 roky	6
4 roky	8
Celkem	22

Tuto otázku jsem zařadila do dotazníkového šetření jako kontrolní. Jelikož jednou z mých podmínek pro vyplňování dotazníku byla minimální zkušenost s primární prevencí dva roky. Mohlo se ale stát, že někdo do třídy přestoupil a na své základní škole primární prevenci neměl. To se ale z mého šetření neprokázalo, a proto mohly být všechny dotazníky zpracovány.

Otázka č. 5 Jak jsi spokojen ve třídním kolektivu?

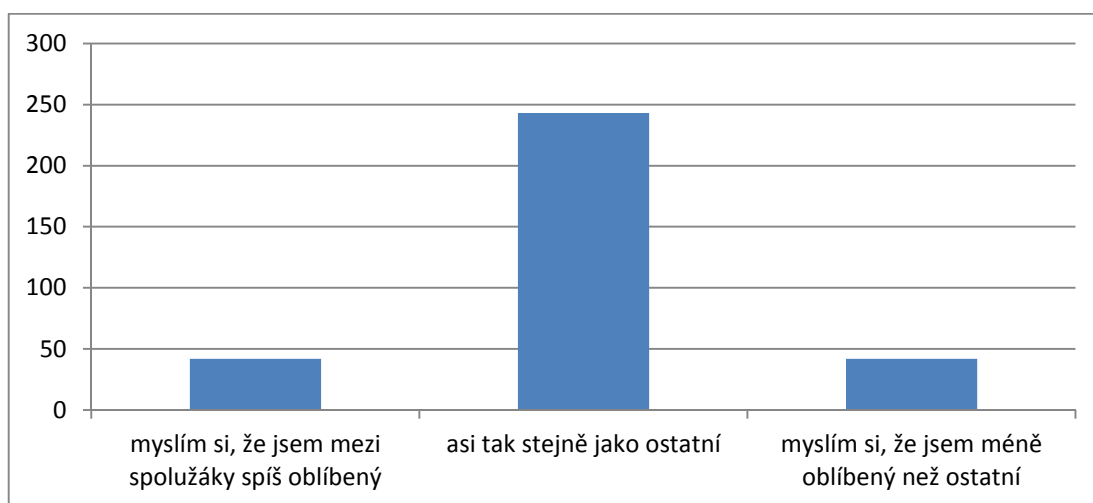
velmi spokojen	126
celkem spokojen	76
tak napůl spokojen	91
spíše nespokojen	30
naprosto nespokojen, chtěl bych do jiné třídy	4
Celkem	327

V mém výzkumném vzorku z 327 žáků je 126 velmi spokojených se svým třídním kolektivem. To považuji za velmi vysoké číslo, a přesto se dá říct, že průměrně v každé třídě se najdou dva žáci, kteří se ve třídním kolektivu necítí dobře. A přes 90 žáků to vnímají napůl, což pořád znamená, že se ve třídě děje něco, co jim nevyhovuje. Právě z tohoto důvodu je jeden z hlavních cílů programů primární prevence stmelování kolektivu.

Otázka č. 6 Jak se ve třídě cítíš?

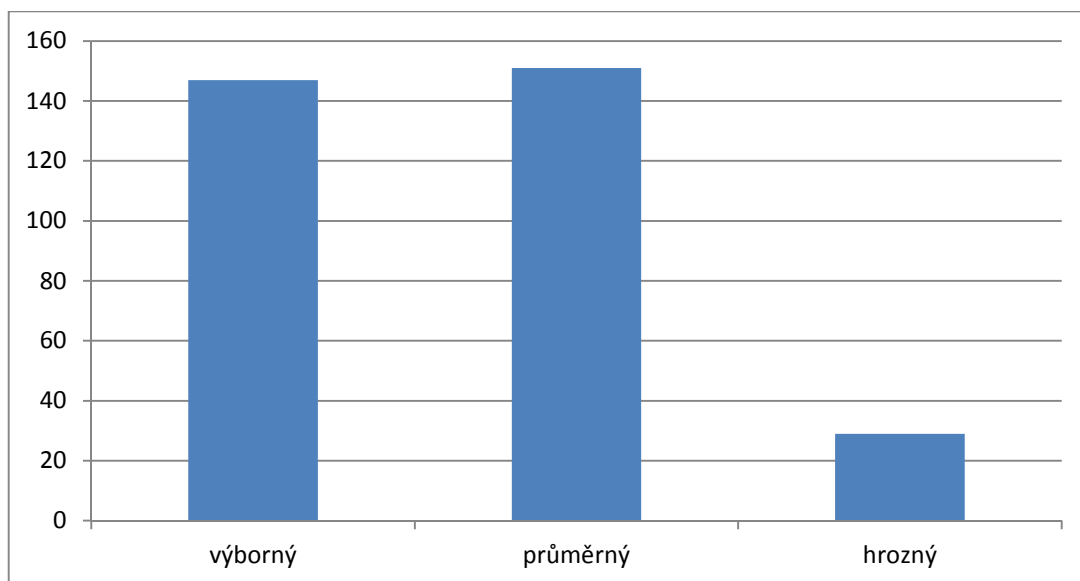
myslím si, že jsem mezi spolužáky spíš oblíbený	42
asi tak stejně jako ostatní	243
myslím si, že jsem méně oblíbený než ostatní	42
Celkem	327

Většina dětí v daném dotazníkovém šetření si myslí, že se ve třídě cítí stejně jako ostatní. Je zajímavé, že spíše oblíbený a méně oblíbený se cítí stejný počet žáků. Vypadá to, že tím se ve třídách síly vyrovnávají. Vypozorovala jsem při své lektorské činnosti, že ve třídách, kde se děti cítí oblíbenější než ostatní, jsou zároveň více viditelné děti, které jsou méně oblíbené než ostatní. Domnívám se, že je to z důvodu jejich nadřazenosti ve třídě. Aby mohly nad někým vyniknout, je potřeba, aby byl v třídní hierarchii někdo níže.

Otázka č. 7 Jaký je tvůj třídní kolektiv?

výborný	147
průměrný	151
hrozný	29
Celkem	327

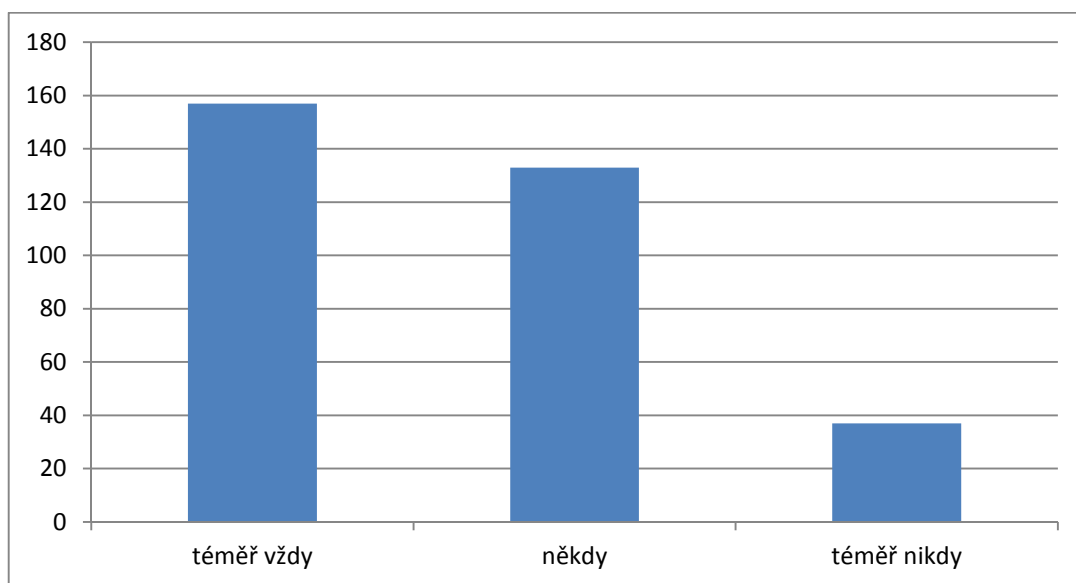
Z této otázky vyplývá, že většina žáků má pocit, že jejich kolektiv je průměrný, až výborný.

Tuto otázku jsem zařadila do výzkumu, abych mohla porovnat vnímání třídního kolektivu a spokojenost s tím, jaký třídní kolektiv je. To jsem zjišťovala v otázce č. 5. A zjistila jsem, že tyto otázky se výborně doplňují. Většina žáků, co se domnívá, že jsou spokojeni se svým třídním kolektivem, si myslí, že jejich kolektiv je výborný. Naopak žáci, kteří jsou nespokojeni v třídním kolektivem, si myslí, že jejich kolektiv je hrozný.

Otázky č. 5, 6, 7 byly zaměřeny na vnímání jejich třídy a prostředí, ve kterém programy primární prevence probíhají. Zařadila jsem je do dotazníku, protože se domnívám, že tyto údaje máji vliv na program primární prevence. Z těchto tří otázek vyplynulo, že ve třídách, kde probíhají minimálně dva roky primární prevence, se většina žáků cítí spokojeně.

Otázka č. 8 Ovlivnily programy primární prevence pozitivně tvé mínění o třídním kolektivu?

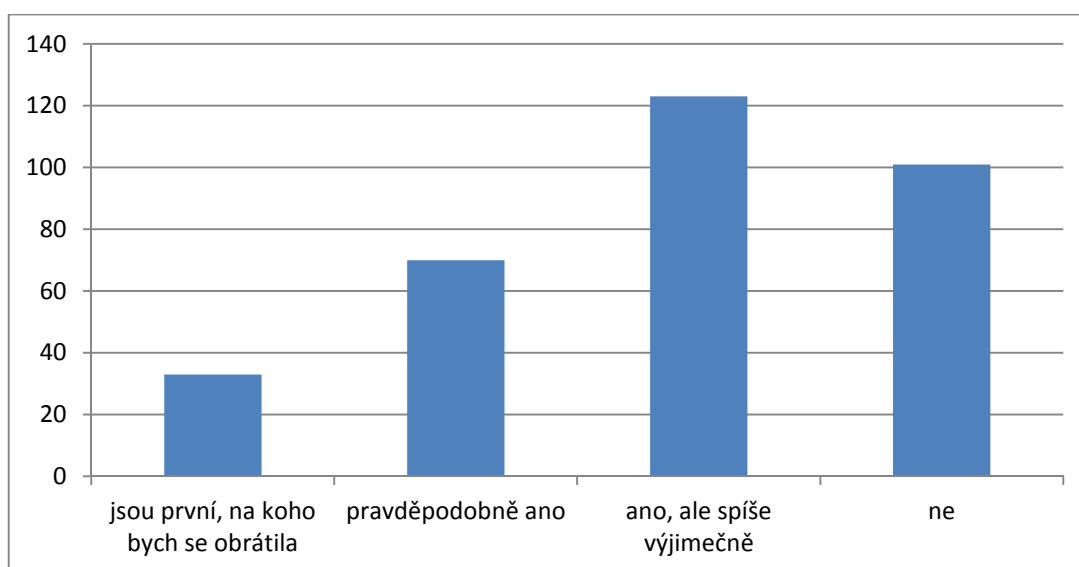
téměř vždy	157
někdy	133
téměř nikdy	37
Celkem	327

Tato otázka v dotazníkovém šetření zjišťovala, jestli ovlivnily primární programy primárně preventivní programy pozitivně mínění o třídním kolektivu. Zjistila jsem, že u poloviny žáků téměř vždy bylo pozitivně ovlivněno jejich mínění o třídním kolektivu. Z těchto odpovědí mi vyplynulo, že spokojenost s třídním kolektivem pozitivně ovlivnily primárně preventivní programy. Což jsem zjišťovala v předchozích otázkách.

Otázka č. 9 Když máš nějaký vážný problém, svěřil(a) by ses lektorům primární prevence?

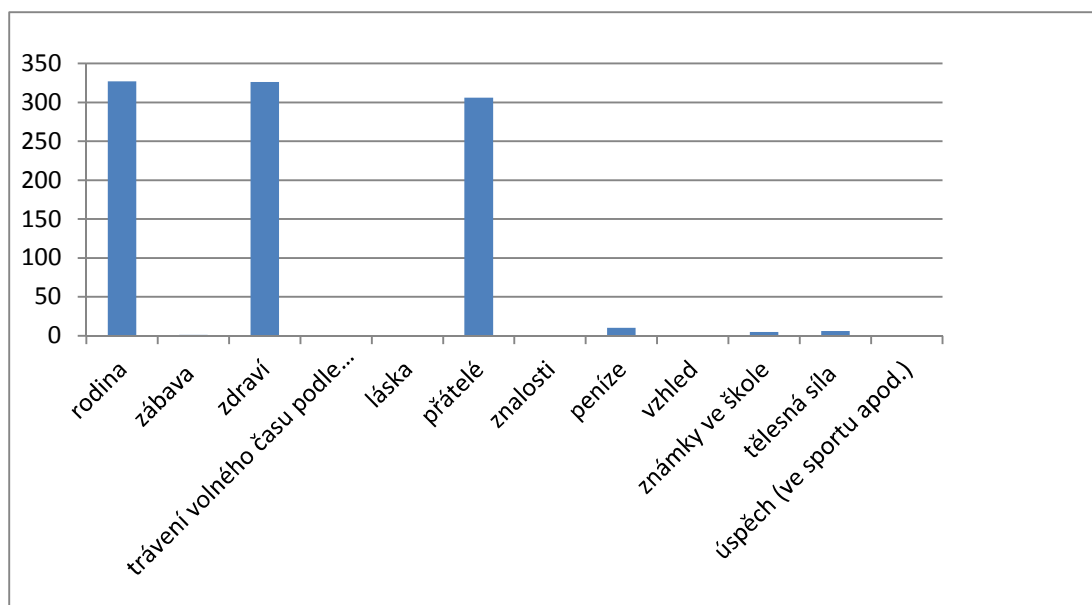
jsou první, na koho bych se obrátila	33
pravděpodobně ano	70
ano, ale spíše výjimečně	123
ne	101
Celkem	327

Tuto otázku jsem zařadila do dotazníkového šetření, abych zjistila, jestli se žáci svěřují s problémy přímo lektorům. Tato otázka je velmi komplikovaná a váže na sebe několik problémů. Lektor primární prevence potřebuje, aby mu žáci svěřovali své problémy. Pak jim může více porozumět a pomoci s problémy ve třídě. Na druhou stranu je lektor ve třídě jen dvakrát do roka. A pro žáky je náročné, aby zvládli se svěřit někomu, koho vlastně neznají. Je to pro ně komplikované i tím, že se mají svěřit ve třídě, kde většina problémů vznikla. Proto i většina žáků odpověděla, že by se svěřila spíše výjimečně. Tady je potřeba, aby se ve třídách lektoři moc neměnili a aby do tohoto procesu byla aktivně zapojena třídní učitelka nebo učitel.

Otázka č. 10 Vyber tři nejdůležitější hodnoty, které jsou pro tebe důležité.

rodina	327
zábava	1
zdraví	326
trávení volného času podle vlastní volby	0
láska	0
přátelé	306
znalosti	0
peníze	10
vzhled	0
známky ve škole	5
tělesná síla	6
úspěch (ve sportu apod.)	0
Celkem	981

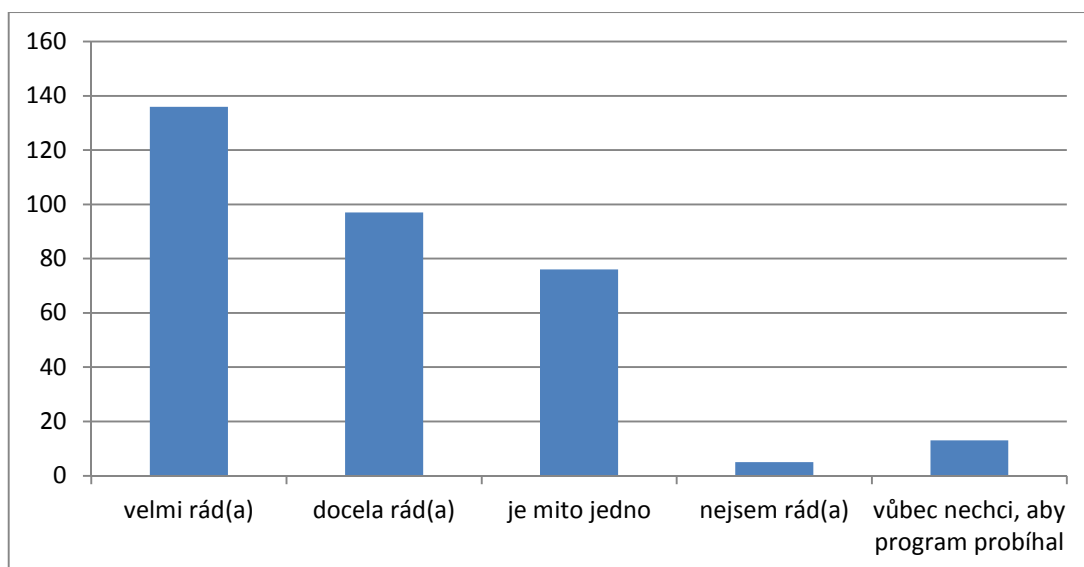

Žáci v této otázce měli vybrat tři důležité hodnoty. Hodnoty byly předem vybrány z lektorské praxe, kde při jedné technice děti hodnoty

vymýšlejí. Zjistila, že hlavní hodnoty většina dětí vnímá stejně. Všichni se shodli, že na prvním místě je rodina. Pak, až na jednoho žáka, je pro ně důležité zdraví a v přesto významné je pro většinu důležité přátelství. Tuto otázku jsem zařadila, abych mohla posoudit, jestli má vliv hodnota na užitečnost jednotlivých primárně preventivních programů. Tím se budu zabývat zvlášť při vyhodnocení hypotéz.

Otázka č. 11 Jsi rád(a), že probíhají u vás ve třídě programy primární prevence?

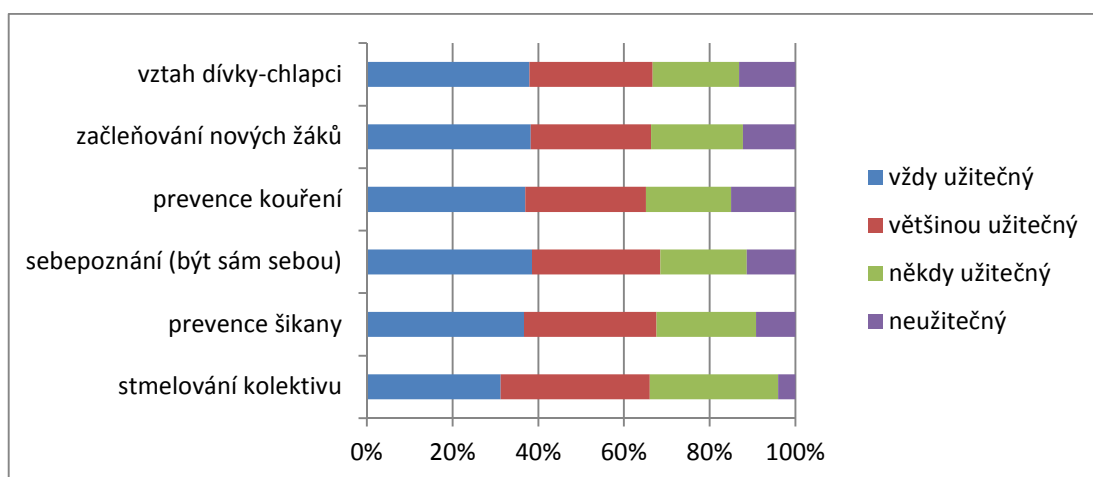
velmi rád(a)	136
docela rád(a)	97
je mi to jedno	76
nejsem rád(a)	5
vůbec nechci, aby program probíhal	13
Celkem	327

Pozitivní naladění na program primární prevence je jedním z hlavních klíčů úspěchu. Pokud si žáci nepřejí a nechtějí mít programy primární prevence, je to mnohem komplikovanější. Je potřeba nejdříve odbourat tento blok a pak až je možné začít tematické odborné primárně preventivní programy. Jsem ráda, že v této otázce se ukázalo, že většina dětí je ráda za probíhání programů primární prevence v jejich třídě.

Otázka č. 12 Jak moc užitečné ti připadají jednotlivé programy primární prevence?

	vždy užitečný	většinou užitečný	někdy užitečný	neužitečný	Celkem
stmelování kolektivu	102	114	98	13	327
prevence šikany	120	101	76	30	327
sebepoznání (být sám sebou)	126	98	66	37	327
prevence kouření	121	92	65	49	327
začleňování nových žáků	125	92	70	40	327
vztah dívky-chlapci	124	94	66	43	327
Celkem	718	591	441	212	1962

V této otázce měly děti u každého programu zaškrtnout, jak moc jim přišel program užitečný. Pro toto dotazníkové šetření byly vybrány programy, kterými prošly všechny třídy na těchto školách.

První program, nad kterým se děti měly zamyslet, bylo stmelování kolektivu. To je základní program, který probíhá i průběžně v jiných

odborných programech. Jako odborný program se považuje ve chvíli, kdy jsou techniky přímo zaměřené na poznání kolektivu a stmelení v jejich třídě. Často se používá u takzvaně problémových tříd. Kde je podezření, že někteří žáci jsou vyčleněni z kolektivu. Za úspěch považují, že pouhých 13 dětí se domnívá, že program byl neúčinný, a naopak 216 dětí se domnívá, že byl vždy nebo většinou účinný.

Druhý program jsem zvolila prevenci šikany. Je to program, který míváme ve zmíněných třídách často. Zárodky šikany se tady objevují a je potřeba s nimi dostatečně pracovat. Určitý vliv na to mají školy, ve kterých jsem dotazníkové šetření dělala. Tato oblast škol je v části Prahy, která se nazývá Černý Most. Zde se nacházejí většinou rodiny ze střední a hlavně nižší vrstvy. Je to znát na vyjadřování a způsobu mluvy dětí ve škole. Tyto děti mají často posunutou hranici vnímání toho, co je a co už není v pořádku. Z odpovědí od dětí se zde dozvídám, že program prevence šikany považuje 30 žáků za neúčinný a 120 za účinný vždy, když probíhal.

Třetím programem, který probíhal u všech respondentů, je sebepoznání (být sám sebou). Je potřeba, aby se děti zvládly naučit vnímat samy sebetakovými, jací jsou. Naučily se žít se svými nedostatky a naopak uměly využít své přednosti. Když se dokážou naučit vnímat sebe, je pro ně potom mnohem jednodušší vnímat a přijímat ostatní ve třídě. Tento program děti označily jako nejvíce účinný ze všech programů. Vždy nebo většinou účinný přišel 224 žákům a neúčinný 37 žákům.

Čtvrtým programem, na který jsem se zaměřila, je prevence kouření. Ve své lektorské praxi jsem od dětí často slýchávala, že takový program nechtějí, že už jich měli dost. Prevenci kouření se věnují také jiné organizace i školy samotné. A děti často nechtějí poslouchat o tom, co nesmějí a nemají dělat. Proto se snažíme, aby programy byly pro děti zábavné a hravé. Tím odpoutáme jejich pozornost a žáci mají možnost a čas si přijít na věci sami. Tento program děti označily za nejvíce neúčinný, myslí si to 49 žáků. Za velmi účinný ho považuje 121 žáků.

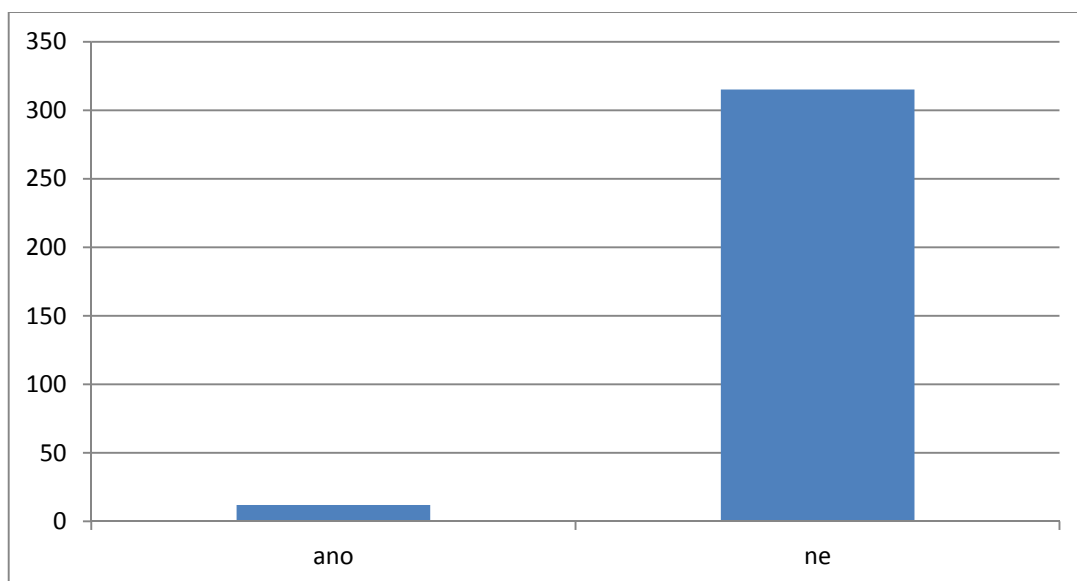
Pátý program, který jsem zařadila do dotazníkového šetření, je začleňování nových žáků. S tímto problémem se děti setkávají hlavně v šesté třídě, kdy jim přibude několik nových žáků. V dalších letech tato situace také občas nastane. A je potřeba, aby se děti naučily přijímat do svého kolektivu nové žáky. Za velmi užitečný tento program považuje 125 dětí. Což se velmi přibližuje k nejužitečnějšímu programu. Za nejužitečný program ho považuje 40 žáků.

Jako šestý, a také poslední, program jsem zařadila vztahy dívky – chlapci. Toto téma jsem sem dala, protože vztahy mezi děvčaty a chlapci patří ke každému vývoji jedince. A každý z nich si prochází tímto vývojem jinak. A je potřeba, aby děti věděly, co je normální, o čem by měly mluvit a hlavně, že je naprosto v pořádku se ptát. Za vždy a většinou užitečný ho považuje 118 žáků a za nejužitečný 43 dětí.

Nad podrobnějším popisem výše zmíněných problémů se zaměřuji v teoretické části.

Otázka č. 13 Byl nějaký program, který ti přišel nezajímavý, nudný, prostě strašný?

ano	12
ne	315
Celkem	327

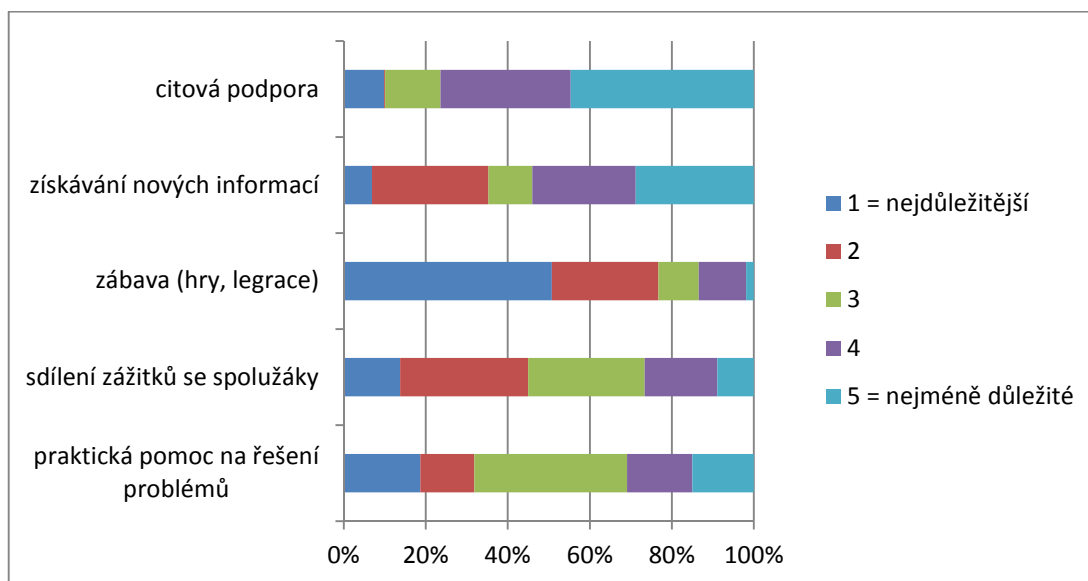

Nezajímavé programy	
emoce	1
finanční gramotnost	1
spolupráce	3
prevence kouření	1
sebepoznání	1
stmelování	2
vztahy	3
Celkem	12

Tuto otázku jsem zařadila, abych zjistila, jestli byl nějaký program, který byl vyloženě nevyhovující. Těchto odpovědí se ukázalo jenom pár a ke všem žáci připsali, jaký program to byl. Za nejvíce nudné a nezajímavé děti považují programy na spolupráci a vztahy dívky – chlapci.

Otázka č. 14 Co je pro tebe na programu primární prevence důležité?

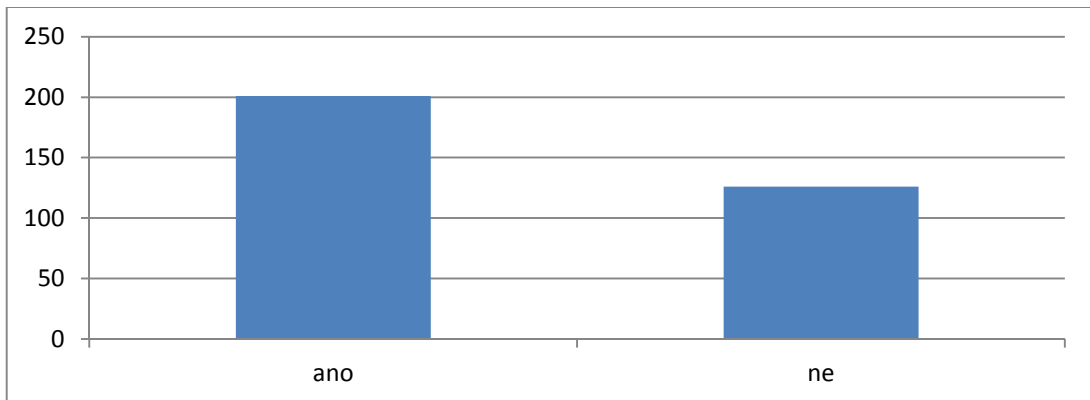
	1 = nejdůležitější	2	3	4	5 = nejméně důležité
praktická pomoc na řešení problémů	61	43	122	52	49
sdílení zážitků se spolužáky	45	102	93	58	29
zábava (hry, legrace)	166	85	32	38	6
získávání nových informací	23	96	36	85	97
citová podpora	32	1	44	104	146
Celkem	327	327	327	337	327

U této otázky měly děti pět možností odpovědi a měly je očíslovat od 1=nejdůležitější po 5=nejméně důležitá. Z odpovědí vyplynulo, že děti za nejdůležitější považují zábavu (hru, legraci) a za nejméně důležitou považují při programech primární prevence citovou podporu.

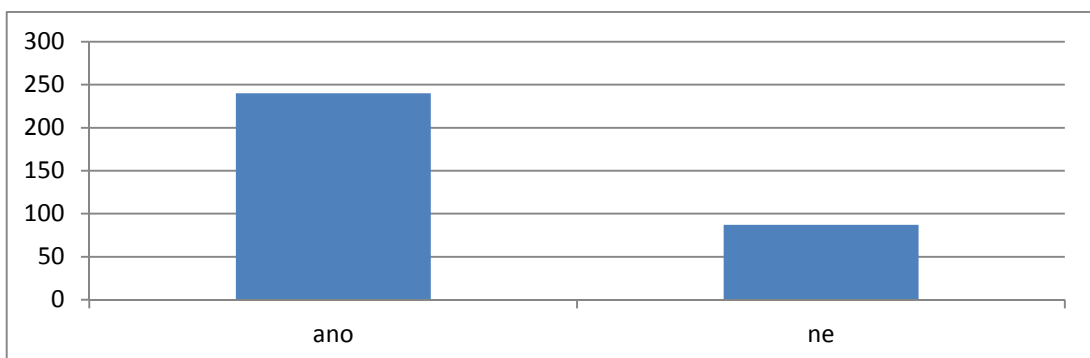
Otázka č. 15 a) Myslíš si, že po programech primární prevence se zlepšily tvé rozhodovací schopnosti?

ano	201
ne	126
Celkem	327

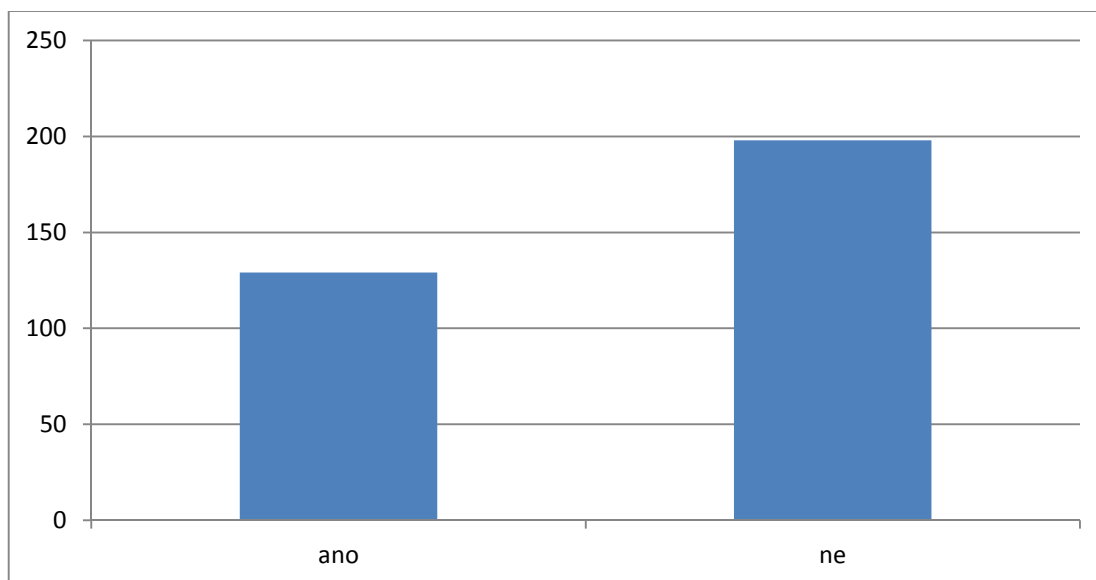
Otázka č. 15 b) Máš dojem, že ses dozvěděl na programech primární prevence o návykových látkách a jiných závislostech?

ano	240
ne	87
Celkem	327

Otázka č. 15 c) Myslíš, že programy primární prevence ovlivnily tvou komunikaci se spolužáky?

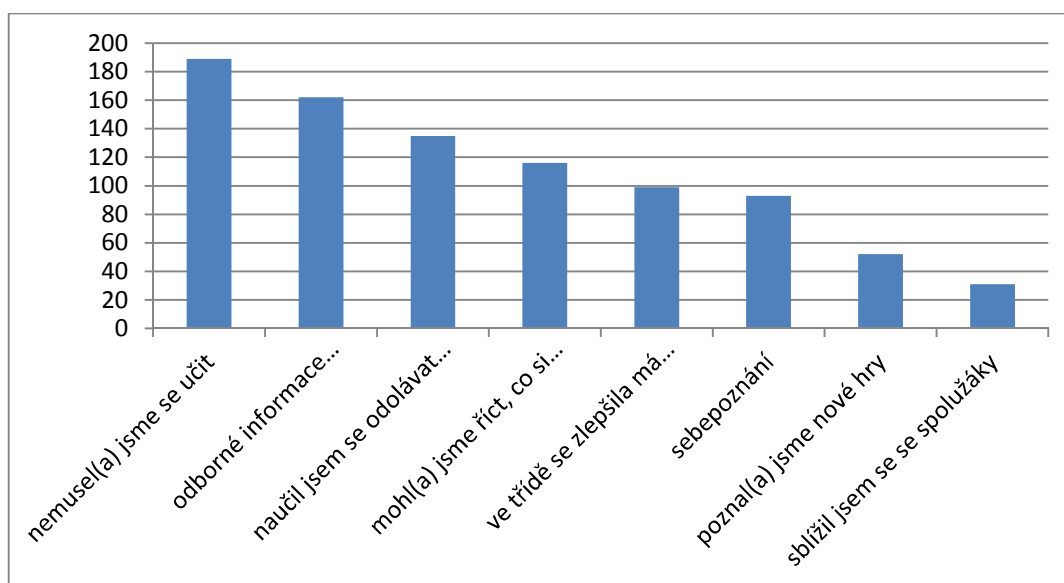
ano	129
ne	198
Celkem	327

Otázky 15 a, b, c jsem zařadila, abych zjistila, co se u žáků zlepšilo a co je ovlivnilo. Zaměřila jsem se na tři oblasti, které jsem zvolila jako hlavní. První oblastí jsou rozhodovací schopnosti. Ty se zlepšily v průběhu programu primárních prevencí u 201 žáka. Druhá oblast, kterou jsem si zvolila, je zaměřena na dostatečné podání informací o návykových látkách a jiných závislostech. Považuji toto téma jako stěžejní pro primární prevenci. Za dostatečné považuje předané informace 240 žáků. Jako poslední oblast jsem do dotazníkového šetření zadala dotaz, zda ovlivnili programy komunikaci se spolužáky. Zde vyplynulo, že 198 žáků se domnívá, že na jejich komunikaci se spolužáky nemají programy primární prevence žádný vliv.

Otázka č. 16 Co ti program přinesl?

nemusel(a) jsme se učit	189
odborné informace (návykové látky apod.)	162
naučil jsem se odolávat nátlaku	135
mohl(a) jsme říct, co si myslíme	116
ve třídě se zlepšila má komunikace se spolužáky	99
sebepoznání	93
poznal(a) jsme nové hry	52
sblížil jsem se se spolužáky	31
Celkem	877

Poslední otázku v dotazníku jsem zacílila na přínos programů primární prevence. Zde měly děti 8 možností a mohly si vybrat i více odpovědí. Za největší přínos děti považují, že se nemusely učit. To je věc, kterou lektoři vědí a počítají s ní. Je to výhoda a děti mají předem aspoň nějaký pozitivní přínos. Mezi hlavní tři se dostalo předání odborných informací a naučení odolávání nátlaku.

7.6 Závěr výzkumu

V závěru výzkumu shrnu dle mého názoru nejdůležitější poznatky, které naplňují stanovené cíle výzkumu v úvodu praktické části diplomové práce. Uvedu, zda se stanovené hypotézy potvrdily, či nikoliv.

Sběr dat jsem uskutečnila u žáků druhého stupně základní školy na Praze 14. Měla jsem možnost oslovit pět škol a z toho čtyři školy mi dotazníkové šetření umožnily. Měla jsem možnost oslovit 427 žáků v 22 třídách. Z toho v době dotazníkového šetření bylo přítomno 327 žáků a všichni vyplnili dotazník, který jsem sama sestavila.

Dotazník byl rozdělen do tří částí. V první části jsem se zaměřila na zjištění základních informací o žácích. Jako například pohlaví a kolik let probíhá ve třídě program primární prevence. Druhá část byla zaměřena na spokojenost se spolužáky, se kterými absolvuji programy primární prevence. A třetí část se věnovala přímo programům primární prevence. Žáci se zamýšleli nad tím, jestli a jak jsou spokojeni s tím, co u nich ve třídě probíhá při primárně preventivních programech.

Hypotézu, že cílová skupina žáků druhého stupně základní školy klade na první místo hru, mohu ve svém výzkumném vzorku potvrdit. Žáci ve velké většině považují hru, zábavu a legraci za nejdůležitější při programech primární prevence. Ve své výzkumné sondě jsem zjistila, že děti považují na největší přínos to, že se nemusely učit. Z toho vyplývá, že žáci s programy primární prevence mají spojenou hru, zábavu a legraci bez učení.

Hypotézu, že programy primární prevence vyhovují více dětem, které jsou ve třídě nespokojené, ve svém výzkumném vzorku mohu potvrdit. Tuto hypotézu jsem zkoumala u otázek, které se zaměřovaly na třídní kolektiv a zájem o programy primární prevence. Ukázalo se, že až v 85% jsou žáci rádi za programy primární prevence v případě, kdy nejsou spokojeni ve svém třídním kolektivu.

Hypotézu, že užitečnost jednotlivých primárních programů záleží na proměnných (třída, pohlaví, hodnoty) ve svém výzkumném vzorku nemohu potvrdit. Neprokázalo se, že by pohlaví, hodnoty nebo stupeň třídy mělo vliv na užitečnost proměnných.

Ve své výzkumné sondě jsem zjistila, že velký vliv primárně preventivních programů pro žáky druhého stupně základní školy má to, jak se ve svém třídním kolektivu cítí a jak jsou spokojeni se svou třídou. Žáci vnímají posun při programech primární prevence, který ovlivnil pozitivně jejich mínění o třídním kolektivu.

Děti hodnotily různé preventivní programy a největší přínos vnímají u programu sebepoznání (být sám sebou). Tento druh programu je považován za základ toho, co by se děti během studií na základní škole měly naučit. Proto vnímám velmi pozitivně, že žáci mají pocit, že se to naučili při programech primární prevence.

Poznatky, které jsem při svém dotazníkovém šetření získala, jsou omezeny na jednu část Prahy. Jde o poznatky platné pouze pro tuto lokalitu a můj výzkumný vzorek.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce na téma smysl primárních prevencí sociálně patologických jevů na druhém stupni základní školy bylo ozřejmit, jaký vliv mají programy primární prevence na žáky a jejich třídní kolektiv. Dále se práce zabývá primárními programy a lektorskou činností.

Primární prevence sociálně patologických jevů na základních školách prošly v poslední době velkými změnami. Začalo to u vnímání důležitosti toho, aby programy primární prevence probíhaly na všech školách. A to nejen ve třídách, kde jsou zjevné patologické problémy. K tomu Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vypracovalo odbornou metodiku doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. V neposlední řadě vnímám jako důležitý krok povinnost odborného výcviku a vzdělávání lektorů primární prevence.

V první části jsem se zabývala primární prevencí a jejími formami. Mezi ty základní patří rozdělení na specifickou a nespecifickou primární prevenci.

Tato diplomová práce umožnila zájemcům o práci lektora v primárních prevencích na základních školách nahlédnout na tuto oblast jak z pohledu odborníků, tak i žáků, u kterých probíhaly programy primární prevence. Seznámila čtenáře pomocí dotazníkového šetření s využitelností programů primární prevence pro žáky základních škol. Děti považují za nejužitečnější program zaměřený na sebepoznání. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že žáci oceňují na programech primárních prevencí hru a zábavu a zároveň praktickou pomoc při řešení problémů. Hra spojená se zábavou je základem primární prevence a při ní mají možnost se děti dozvědět nové informace a zlepšit svůj třídní kolektiv.

SEZNAM LITERATURY

BENDL, S. *Kázeňské problémy ve škole*. Praha: Triton, 2011. 264 s. ISBN 978-80-7387-436-0.

BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. 109 s. ISBN 80-86642-08-09.

DVOŘÁK, D. *Drogy a vaše dítě*. Olomouc: P - centrum, 1996.

FERJENČÍK, J. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. 256 s. ISBN 978-80-7367-815-9.

GALLA, M. aj. *Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí - příručka o efektivní školní prevenci*. Praha: Sananim, 2005. 155 s. ISBN 80-86734-38-2.

GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. s. 218. ISBN 80-85605-28-7.

HAWKINS, P., SHONET, R. *Supervize v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2004. 202 s. ISBN: 80-7178-715-9.

HELUS, Z. *Vyznat se v dětech*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. 206 s.

ILLES, T. *Děti, fakta, informace, prevence, drogy*. Praha: ISV, 2002. 53 s. ISBN 80-85866-50-1.

JEDLIČKA, R. *Výchovné problémy s žáky z pohledu hlubinné psychologie*. Praha: Portál, 2011. 248 s. ISBN 978-80-7367-788-6.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Primární prevence sociálně patologických jevů v hlavním městě Praha*. Praha: SWL, 2002. 127 s.

KOLEKTIV AUTORŮ, *Primární prevence rizikového chování ve školství*, Praha: SCAN, 2010. ISBN: 978-80-87258-47-7.

MACEK, P. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 144 s. ISBN 80-7178-747-7.

MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, 2009. 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5.

- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 154. ISBN 978-80-7367-368-0.
- MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2011. 344 s. ISBN 978-80-7367825-8.
- MATOUŠEK, O. aj. *Sociální služby v praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. 352 s. ISBN 978-80-7367-818-0.
- MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíce potřebují*. 3. vyd. Praha: Portál, 2003. 108 s. ISBN 80-7178-853-8.
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1996. 144 s. ISBN 80-7178-085-5.
- MARÁDOVÁ, E. *Ochrana dětí v každodenní práci*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. 36 s. ISBN 978-80-86991-33-7.
- MEDLÍKOVÁ, O. *Lektorské dovednosti*. Praha: Grada Publishing, 2010. 176 s. ISBN 978-80-247-3236-7.
- MILLER, P. H. 1989, Theories of Adolescent Development. In: J. Worell, F. Danner (eds.), *The Adolescent as Decision-Maker*. New York: Academic Press, Inc., s. 13-46.
- NEŠPOR, K. aj. *Jak předcházet problémům s návykovými látkami na základních školách*. Praha: Sportpropag, 1996. 156 s.
- NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Léčba a prevence závislostí*. Praha: Psychiatrické centrum, 1996. 203 s. ISBN 80-85121-52-2.
- PEŠOVÁ, I., ŠAMALÍK, M. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. Praha: Grada Publishing, 2006. 152 s. ISBN 80-247-1216-4.
- POKORNÝ, V. aj. *Prevence sociálně patologických jevů: Manuál praxe*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003. 186 s. ISBN 80-86568-04-0.
- PROSPE. *Technicko – operační manuál*. Praha, 2009. 73 s.
- ROGGE, J. U. *Kinder haben Ängste*. Reinebeck bei Hamburg, Rowohlt: 1997. 216 s.
- ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ P. *Jak na šikanu*. Praha: Grada Publishing, 2010. 160 s. ISBN 978-80-247-2991-6.

- SKALÍK, I. *Primární prevence zneužívání drog: úrovně, formy, metodické principy*. Praha: Úřad vlády, 2003.
- SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, 2007. 160 s. ISBN 978 – 80-247-1633-3.
- ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AV. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 4. vyd. Praha: Academia, 2005. s. 307, 310. ISBN 80-200-1080-7.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. Praha: Karolinum, 2004. 170 s. ISBN 80-7184-488-8.
- VALIŠOVÁ, A. *Asertivita v rodině a ve škole*. Praha: H+H, 1994. 152 s. ISBN 80-85787-29-6.
- VESELÝ, P., LUKŠOVÁ, K. *Kompetenční model efektivního lektora*. Jihlava: ABS WYDA, 2007.
- VOCILKA, M. aj. *Netradiční forma prevence poruch chování*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 1997. 92 s. ISBN 80-902134-8-0.
- VYSOKAJOVÁ, M. *Hospodářské, sociální, kulturní práva a zdravotně postižení*. Praha: Karolinum 2000. ISBN 80-246-0057-9.
- ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 208 s. ISBN 978-80-7367-326-0.

Zákony

Zákon č. 109/2002 Sb. O výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních.

Zákon č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání.

Internetové zdroje

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÍCHOVI. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (online)*. (cit. 2013-08-14). Dostupné z:

http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=6&cad=rja&sqi=2&ved=0CFkQFjAF&url=http%3A%2F%2Fwww.msmt.cz%2Ffile%2F20274_1_1%2F&ei=Xpy1UcPCD6LC7Abbn4DYDw&usg=AFQjCNEVtueTppG283Hf5QVrkh4VLvuBcg&sig2=Bu1nmZrAcstaKgoz2T7bmQ.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÍCHOVI. *Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek (online)*. (cit. 2013-08-10). Dostupné z:

http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.msmt.cz%2Ffile%2F1622_1_1%2F&ei=vUILUpuSJIImQtAbDloD4Dg&usg=AFQjCNFvLYTU3qplUui_ZjFGJZNLtaAMmg&sig2=yfcY9LEIMAE5GjdHev1jHA&bvm=bv.50723672,d.Yms.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÍCHOVI. *Vybrané termíny primární prevence. (online)*. (cit. 2013-08-10). Dostupné z:

www.kr-karlovarsky.cz/NR/rdonlyres/542554C0.../skol_terminy.doc.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Primární prevence rizikového chování ve školství (online)*. (cit. 2013-08-14) Dostupné z:

http://www.kr-ustecky.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1656512.

SANANIM. *Primární prevence (online)*. (cit. 2013-08-10). Dostupné z: http://www.odrogach.cz/skola/zaklady-prevence/typy-prevence.html?section_id=17.

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA Č. 1 – DOTAZNÍK PRO ŽÁKY DRUHÉHO STUPNĚ ZÁKLADNÍ
ŠKOLY

PRAŽSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA PSYCHOSOCIÁLNÍCH STUDIÍ

Dotazník pro žáky druhého stupně základní školy

Vážený přítel,

Pořadové číslo:

tento průzkum si klade za cíl zjistit vliv primárně preventivních programů pro žáky druhého stupně základní školy.

Prosím, abys dotazník čitelně a otevřeně vyplnil. Uvedené informace jsou důvěrné a budou zpracovány naprosto anonymně a nemohou být v žádném případě zneužity proti tobě. O hodnocení konkrétních žáků, se tvá škola žádné informace nedozví.

Děkuji ti za tvoji pomoc při mém průzkumu.

Pokud jsou v otázce uvedené možnosti, označ svoji odpověď tak, že u každé otázky uděláš křížek (X) na odpovídajícího písmenko. U ostatních otázek je ponecháno volné místo na tvoji čitelnou odpověď.

1. Jsem
 - a) kluk
 - b) holka

2. Do které třídy chodíš?

3. Kolik je vás ve třídě?

4. Kolik let probíhá ve tvé třídě program primární prevence?

5. Jak jsi spokojen ve třídním kolektivu?
 - a) velmi spokojen
 - b) celkem spokojen
 - c) tak na půl spokojen
 - d) spíše nespokojen
 - e) naprosto nespokojen, chtěl bych do jiné třídy

6. Jak se ve třídě cítíš?
 - a) myslím si, že jsem mezi spolužáky spíš oblíbený
 - b) asi tak stejně jako ostatní
 - c) myslím si, že jsem méně oblíbený než ostatní

7. Jaký je tvůj třídní kolektiv?
 - a) výborný
 - b) průměrný
 - c) hrozný

8. Ovlivnily programy primární prevence pozitivně tvé mínění o třídním kolektivu?

- a) téměř vždy
- b) někdy
- c) téměř nikdy

9. Když máš nějaký vážný problém, svěřil(a) by ses lektorům primární prevence?

- a) jsou první, na koho bych se obrátila
- b) pravděpodobně ano
- c) ano, ale spíše výjimečně
- d) ne

10. Vyber tři nejdůležitější hodnoty, které jsou pro tebe důležité.

- a) rodina
- b) zábava
- c) zdraví
- d) trávení volného času podle vlastní volby
- e) láska
- f) přátelé
- g) znalosti
- h) peníze
- i) vzhled
- j) známky ve škole
- k) tělesná síla
- l) úspěch (ve sportu apod.)
- m) jiné

11. Jsi rád(a), že probíhají u vás ve třídě programy primární prevence?

- a) velmi rád(a)
- b) docela rád(a)
- c) je mi to jedno
- d) nejsem rád(a)
- e) vůbec nechci, aby program probíhal

12. Jak moc užitečné ti připadají jednotlivé programy primární prevence?

(přeškrtni zvolenou odpověď)

- a) stmelování kolektivu
vždy užitečný většinou užitečný někdy užitečný neužitečný
- b) prevence šikany
vždy užitečný většinou užitečný někdy užitečný neužitečný
- c) sebepoznání (být sám sebou)
vždy užitečný většinou užitečný někdy užitečný neužitečný
- d) prevence kouření
vždy užitečný většinou užitečný někdy užitečný neužitečný
- e) začleňování nových žáků
vždy užitečný většinou užitečný někdy užitečný neužitečný
- f) vztahy dívky – chlapci
vždy užitečný většinou užitečný někdy užitečný neužitečný
- g) jiné

13. Byl nějaký program, který ti přišel nezajímavý, nudný, prostě strašný?

- a) ano
- b) ne

pokud ano, který

14. Co je pro tebe na programu primární prevence důležité?

(přiřaď k odpovědím čísla 1 až 5: 1 znamená nejdůležitější, 5 znamená nejméně důležité):

- a) praktická pomoc na řešení problémů
- b) sdílení zážitků se spolužáky
- c) zábava (hry, legrace)
- d) získávání nových informací
- e) citová podpora

15. Myslíš, že po programech primární prevence se zlepšily tvé rozhodovací schopnosti?

- a) ano
- b) ne

Máš dojem, že ses dozvěděl na programu primární prevence informace o návykových látkách a jiných závislostech?

- a) ano
- b) ne

Myslíš, že programy primární prevence ovlivnily tvou komunikaci se spolužáky?

- a) ano
- b) ne

16. Co ti program přinesl?

(můžeš vybrat více možností)

- a) ve třídě se zlepšila má komunikace se spolužáky
- b) sebepoznání
- c) odborné informace (návykové látky apod.)
- d) naučil jsem se odolávat nátlaku
- e) nemusel(a) jsme se učit
- f) mohl(a) jsme říct, co si myslíme
- g) poznal(a) jsme nové hry
- h) sblížil jsem se se spolužáky
- i) jiné

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

JMÉNO A PŘÍJMENÍ AUTORKY: Bc. ANETA ZÁPOTOCKÁ

STUDIJNÍ PROGRAM: SOCIÁLNÍ PRÁCE A SOCIÁLNÍ POLITIKA

STUDIJNÍ OBOR: SOCIÁLNÍ PRÁCE SE ZAMĚŘENÍM NA KOMUNIKACI A APLIKOVANOU PSYCHOTERAPII

NÁZEV PRÁCE: SMYSL PRIMÁRNÍ PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ NA DRUHÉM STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

POČET STRAN (BEZ PŘÍLOH): 73

CELKOVÝ POČET STRAN PŘÍLOH: 78

POČET TITULŮ ČESKÉ LITERATURY A PRAMENŮ: 38

POČET TITULŮ ZAHRANIČNÍ LITERATURY A PRAMENŮ: 2

POČET INTERNETOVÝCH ODKAZŮ: 5

VEDOUcí PRÁCE: MGR. ANTONÍN KLECANDA

ROK DOKONČENÍ PRÁCE: 2013

**Posudek vedoucího diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta: Bc. Aneta Zápotocká

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Smysl primární prevence sociálně patologických jevů na druhém stupni základní školy

Vedoucí práce: Mgr. Klecanda Antonín

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 73

Počet stránek příloh: 5

Počet titulů v seznamu literatury: 40

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	X			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

			X	
--	--	--	---	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		X		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		X		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	X			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	X			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	X			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	X			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	X			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		X		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		X		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Myslíte si, že podobné výsledky jako ve Vašem výzkumu by byly i mimo Prahu?
Jaké programy primární prevence jsou podle Vás nejúčinnější?
Změnila byste, na základě výzkumu ve vaší práci, některé postupy u primárně preventivních programů na základních školách?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

V posledních letech je již na téměř každé škole primární prevence sociálně patologických jevů. Magistráty měst a vedení obcí, ale i mnohá ministerstva dávají na tyto aktivity nemalé prostředky formou grantů. Primární prevence je různě kvalitní a mnohdy je otázkou jestli plní svůj účel. Autorka se rozhodla pustit do tématu, které je velmi důležité a kterému zatím nebyla věnována patřičná péče.

V diplomové práci vychází ze své praxe, uvádí mnohé zkušenosti a zároveň se zabývá tím, jestli primární prevence na školách má ten smysl, který je od ní očekáván.

V teoretické části práce se zaměřuje na seznámení se základními pojmy primární prevence a jejími formami. Studentka nás seznamuje s vybranými programy primárních prevencí a jejich podrobným průběhem. Věnuje se práci lektorů a jednotlivým lektorským dovednostem.

V praktické části se zabývá vlivem konkrétních primárně preventivních programů na žáky druhého stupně základní školy. Výzkum provedla pomocí dotazníkového šetření, ve kterém sebrala přes 300 dotazníků od žáků z Prahy 15.

Jednotlivé odpovědi v práci dále rozpracovává a graficky znázorňuje.

Domnívám se, že práce by mohla sloužit jako podklad pro rozsáhlejší výzkum primárně preventivních programů na základních školách.

Na práci se bohužel projevuje autorčina dyslexie, dysgrafie a dysortografie. Otázkou je, zdali s těmito poruchami bojovat (jako autorka) a mít v práci velké množství chyb, nebo si práci nechat někým zkontrolovat, jako to dělají jiní studenti s těmito poruchami.

Práci doporučuji k obhajobě.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: 2

Datum, podpis: 6. 9.2013, Klecanda

**Posudek oponenta diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky : Aneta Zápotocká

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Smysl primární prevence sociálně patologických jevů na druhém stupni základní školy

Oponent práce: Mgr. Eva Petráková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 73

Počet stránek příloh: 5

Počet titulů v seznamu literatury: 40

Počet internetových odkazů: 5

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

			x	
--	--	--	---	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

				x
--	--	--	--	---

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

			x	
--	--	--	---	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

				x
--	--	--	--	---

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

			x	
--	--	--	---	--

Využití výzkumných empirických metod

--	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

			x	
--	--	--	---	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

		x		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		x		
--	--	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

		x		
--	--	---	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

			x	
--	--	--	---	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

			x	
--	--	--	---	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Co vás nejvíce překvapilo při sběru a vyhodnocování dat?
Domníváte se, že lektori primární prevence by měli mít jednotné vzdělání, pokud ano tak jaké?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Ve své diplomové práci si autorka zvolila aktuální téma a zaměřila se na smysl primární prevence sociálně patologických jevů na základní škole což považuji, vzhledem ke studijnímu programu za vhodné.

V úvodních, teoretických kapitolách se autorka zběžně věnuje primární prevenci, popisuje druhy prevence, cíle primární prevence, věnuje se popisu sestavování programů.

V praktické části autorka provedla rozsáhlé dotazníkové šetření /327 respondentů/.

Diplomová práce je plná nesrozumitelných a na sebe nenavazujících vět, překlepů a gramatických chyb / nejhůře viz. internetové zdroje /. Autorka neproazuje, že umí dobře pracovat s odbornou literaturou. Proč citace z internetu a ne z publikací, všechny odkazy na MŠMT jsou pouze v internetových zdrojích.

V závěrečném hodnocení je patrná osobní zkušenost autorky a její profesionální přístup k danému tématu, škoda že po formální stránce je práce velmi špatná a neodpovídá požadavkům na diplomovou práci, proto navrhuji 3.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: 3

Datum, podpis:

4.9.2013

Mgr. Eva Petráková

